

Dr. Imrich **PURDEK**, PhD.

ÚVOD

Spoločensko-politický pohyb na začiatku deväťdesiatych rokov 20. storočia bol charakteristický tým, že došlo k revolučným zmenám v strednej, východnej a južnej Európe. Tento revolučný pohyb sa začal postupným rúcaním komunistického totalitného systému a jeho premenou na systém demokratický. Sprievodným javom tohto procesu bolo aj zjednotenie Nemecka a súčasne nastal postupný rozpad mnohonárodných slovanských federatívnych štátov, čím sa podstatne zmenili vnútorné hranice štátov Európy a rozdelenie politických síl. Skončilo sa obdobie studenej vojny a pominula sa hrozba globálnej konfrontácie vyhrotenej pretekmi v zbrojení, ktorých vrchol bol zaznamenaný v 70. a 80. rokoch medzi dvoma jadrovými superveľmocami, USA a Sovietskym zväzom. Došlo k likvidácii bipolárneho sveta, ktorý začal v povojnových rokoch 1945.

Po páde komunistických režimov a desaťročiach neslobody vo východoeurópskych krajinách sa začal realizovať ich návrat do rodiny moderných a demokratických európskych štátov. Proces prechodu od totalitného systému k demokracii otvoril cestu k budovaniu nových spoločností. Vytváranie pluralitnej demokracie v týchto krajinách vytvorilo hlavné predpoklady stať sa súčasťou bezpečného, civilizovaného sveta a jeho politických a ekonomických štruktúr.

Tieto udalosti vrátili občanom týchto štátov ľudské a občianske práva, slobodu slova, znamenali vykročenie k demokracii a zodpovednosť slobodne sa rozhodovať o vlastnej budúcnosti.

Medzinárodné i vnútorné spoločensko-politické a hospodárske zmeny v roku 1989 vytvorili vhodné podmienky na uplatnenie demokratických princípov aj vo vzťahu k slovenskému a českému národu, čoho výsledkom bolo aj nové štátoprávne usporiadanie. Dôsledná demokratizácia týchto vzťahov vyústila do vzniku suverénnej Slovenskej republiky 1. januára 1993, ako demokratického a právneho štátu. Týmto rozhodnutím slovenský národ spolu s národnostnými menšinami a etnickými skupinami žijúcimi na území Slovenska vzal na seba právo rozhodovať o svojom ďalšom osude, a tak prejavil odvahu a schopnosť niesť zodpovednosť za svoju budúcnosť – budovať a riadiť si svoj vlastný štát.

Slovenská republika vznikla ako moderný, demokratický a právny európsky štát. Na zabezpečenie vlastnej obranyschopnosti, ako jednej zo základných funkcií samostatného suverénneho štátu prijala nevyhnutné právne normy. Bola zriadená Armáda Slovenskej republiky a postupnou transformáciou vznikli Ozbrojené sily Slovenskej republiky, ktoré za obdobie 25 rokov prešli zložitým transformačným a reformným procesom.

POZNÁMKY

1 ARMÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKOCH 1993 – 2002

1. 1 Podmienky vzniku Armády Slovenskej republiky a jej počiatočné štruktúra

Na zabezpečenie obrany SR bola na základe zákona Národnej rady SR č. 3/1993 Z. z. 1. januára 1993 vytvorená A SR (zákon bol schválený 16. decembra 1992 a súvisel s rozdelením Česko-Slovenskej federatívnej republiky a vznikom dvoch samostatných štátov, SR a ČR). V zákone bola A SR považovaná za atribút štátnej moci nového aktéra na medzinárodnej scéne a jej úloha bola formulovaná nasledovne: „...brániť slobodu, nezávislosť, suverenitu, územnú celistvosť Slovenskej republiky a pomáhať pri odstraňovaní následkov živelných pohrôm a katastrof ohrozujúcich životy alebo majetok vo veľkom rozsahu“. Armáda plnila aj úlohy v rámci mierových síl OSN, vojenských misií a iných medzinárodných organizácií.

Predpoklady na vytvorenie A SR sa začali už v druhej polovici septembra 1992, kedy na zasadaní Rady obrany štátu (ČSFR) v Prahe boli prijaté závery o delení čs. federálnej armády. Tieto predznamovali, že delenie armády prebehne veľmi rýchlo, bez dlhodobějších priťahov. Následne bol dohodnutý princíp delenia 2 : 1, podľa počtu obyvateľstva oboch republík. Tento princíp sa týkal hnutelného majetku. Taktiež sa dohodlo delenie nehnuteľného majetku, ktoré pre Slovensko nebolo veľmi výhodné, pretože viac ako dve tretiny majetku sa nachádzalo v Čechách, kde bolo za bývalého režimu dislokovaných viac ako 72 % armády (na teritóriu vtedajšieho Vojenského veliteľstva západ a stred bolo vybudovaných desiatky kasárenských objektov, skladov, cvičísk, vojenských letísk, ako aj ďalších špeciálnych vojenských objektov).

Samotnému vzniku A SR predchádzali intenzívne práce na príprave veliteľských a organizačných štruktúr, na ktorých sa podieľali poverené tímy zložené predovšetkým z tých príslušníkov federálnej armády, ktorí v tej dobe pôsobili na Slovensku. Súčasťou ich práce bola aj príprava a realizácia rozhodnutí o rozdelení výzbroje, techniky, munície a ostatného materiálu, ktorým disponovala federálna armáda. Ešte do konca roka 1992 boli na územie Slovenska presunuté hlavné bojové jednotky s výzbrojou a technikou a podstatná časť materiálu a zásob. Zároveň bolo rozhodnuté, že už 1. októbra 1992 narukovali vojaci základnej služby podľa teritoriálneho princípu do oboch republík a súčasne sa začali realizovať aj opatrenia zamerané na presun vojakov v základnej službe so slovenským občianstvom z útvarov a zariadení dislokovaných v ČR na Slovensko.

Po rozdelení spoločného štátu A SR disponovala:

- 53 000 vojakmi,
- 995 tankami,
- 1 370 bojovými vozidlami,
- 1 059 delostreleckými systémami,
- 146 bojovými lietadlami a 19 bojovými vrtuľníkmi.

Takéto zloženie armády, rozmiestnenie jej prvkov na teritóriu a celkové pomery v oblasti obrany zodpovedali dobovému hodnoteniu možného vývoja v Európe a postaveniu nového štátu bez zodpovedajúcich bezpečnostných záruk. Zároveň boli výrazne ovplyvňované strategicko-operačnými konceptmi, ktoré naďalej za hlavný spôsob obrany štátu považovali útočnú operáciu. Táto situácia na Slovensku sa výraznejšie neodlišovala od ostatných štátov v strednej a východnej Európe na začiatku 90. rokov. Už v priebehu roku 1993 musela SR začať so znižovaním početných stavov vojakov a hlavných druhov konvenčnej výzbroje v súlade so záväzkami vyplývajúcimi zo Zmluvy o konvenčných ozbrojených silách, aby do konca roka 1997 dosiahla stanovené limity.

Tabuľka 1: Počty osôb, hlavných druhov výzbroje a techniky A SR v rokoch 1993 – 1997

ARMÁDA SR	OSOBY	TANKY	OBR.TRASPORTÉRY	DELOSTRELECTVO	LIETADLÁ/VRTULNÍKY
1993	53 037	995	1 370	1 058	146 / 19
1994	45 711	745	944	813	122 / 19
1995	42 620	644	749	632	116 / 19
1996	40 650	478	683	383	114 / 19
1997	35 275	478	683	383	113 / 19
ZMLUVA KOS	46 667	478	683	383	115 / 25

Dňa 31. decembra 1992 veliteľ Vojenského veliteľstva východ genmjr. Július Humaj vydal rozkaz č. 1 veliteľa A SR, v ktorom všetkým vojakom a občianskym zamestnancom vojenskej správy poďakoval za vynaloženú prácu. Zároveň bolo oznámené, že: „Podľa ústavného zákona č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej republiky dňa 31. decembra 1992 zanikla Československá armáda a podľa ústavného zákona Národnej rady SR zo dňa 16. decembra 1992 dňom 1. januára 1993 vzniká A SR ako právny subjekt. Týmto dňom sa zahajuje v rezorte obrany SR historická etapa vzniku suverénnej A SR“. Súčasne v uvedenom rozkaze oznámil, že dňa 31. decembra 1992 zanikla pôsobnosť FMO a GŠ ČSA, dňa 1. januára 1993 vzniklo MO SR so všetkými právomocami a tým istým dňom bolo vytvorené Veliteľstvo A SR, ktoré 1. januára 1993 preberá velenie nad podriadenými zväzkami, útvarmi, školami a zariadeniami na území SR.

MO SR sa stalo ústredným orgánom štátnej správy s úlohou:

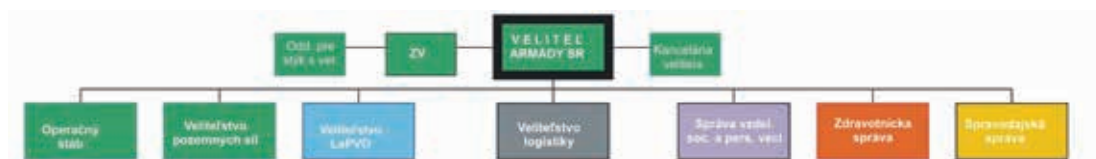
- zabezpečovať obranu SR,
- zabezpečovať výstavbu a riadenie A SR,
- zabezpečovať koordináciu činnosti všetkých ústredných orgánov štátnej správy a právnických osôb v rámci organizácii riadenia a prípravy na obranu SR,
- zabezpečovať nedotknuteľnosť vzdušného priestoru,
- koordinovať vojenskú letovú premávku s civilnou letovou premávkou,
- riadiť vojenské spravodajstvo.

POZNÁMKY

Prvým ministrom obrany sa stal Ing. Imrich Andrejčák (generálporučík v zálohe), ktorý vykonával túto funkciu od 16. marca 1993 do 14. marca 1994. Následne funkciu ministra obrany vykonávali PhDr. Pavol Kanis, CSc., Ing. Ján Sitek, Ing. Jozef Stank, CSc., JUDr. Ing. Ivan Šimko, Ing. Juraj Liška, Mgr. Martin Fedor, MEconSc., Mgr. František Kašický, Ing. Jaroslav Baška, Mgr. Ľubomír Galko, prof. PhDr. Iveta Radičová, PhD. (poverená riadením ministerstva obrany od 28. novembra 2011 do 4. apríla 2012), JUDr. Martin Glváč a od marca 2016 ministrom obrany je Ing. Peter Gajdoš (generálporučík v zálohe).

Na zabezpečenia velenia bolo vytvorené Veliteľstvo A SR ako strategický stupeň velenia, sformované na kapacitách bývalého VVV v Trenčíne. Na zabezpečenie velenia letectva A SR bolo veliteľstvo doplnené o štáb velenia vojenského letectva a protivzdušnej obrany. Veliteľstvo A SR bolo súčasťou rezortu ministerstva obrany a zabezpečovalo:

- riadenie a velenie A SR pri realizácii základných úloh a opatrení obrany štátu,
- výstavbu a rozvoj A SR,
- personálnu politiku v podmienkach A SR,
- systém vzdelávania a príprava vojenských profesionálov vo vojenských školách a špecialistov druhov vojsk v školiacich zariadeniach A SR.

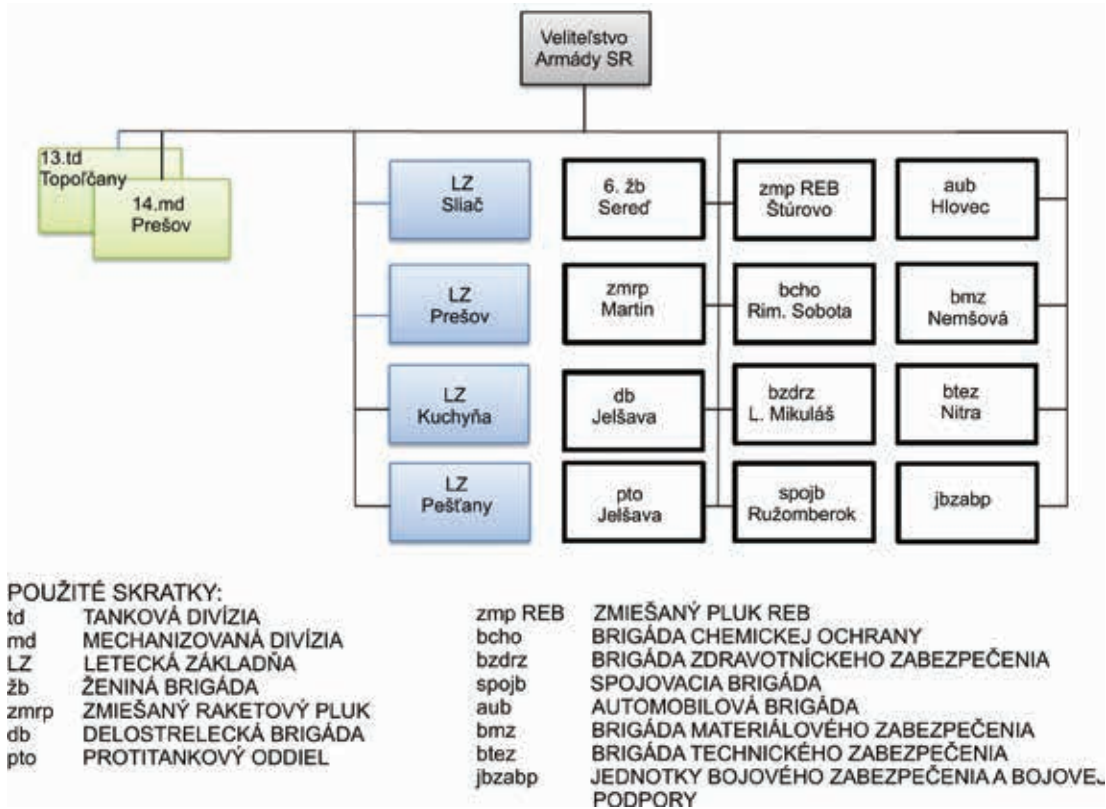

Obrázok 1: Organizačná štruktúra veliteľstva A SR k 1. januáru 1993

A SR bola k 1. januáru 1993 vytvorená z nasledovných druhov vojsk:

- Pozemné vojsko – tvorili ho dve vševojskové divízie (13. tanková divízia s veliteľstvom v Topolčanoch a 14. mechanizovaná divízia s veliteľstvom v Prešove) zložené z mechanizovaných, tankových, delostreleckých plukov a ďalších jednotiek bojovej podpory a bojového zabezpečenia, ako aj tylové útvary a zariadenia.
- Letectvo a PVO – bolo zložené zo štyroch leteckých základní vojenského letectva (LZ Sliač – stíhacie letectvo, LZ Prešov – vojskové letectvo, LZ Piešťany – dopravné letectvo, LZ Kuchyňa – stíhacie-bombardovacie letectvo) a divízie PVO s veliteľstvom vo Zvolene. V zložení divízie bola jedna protiletadlová raketová brigáda Pezinok, štyri protiletadlové raketové pluky (jeden v Pezinku, jeden v Nitre a dva v Rožňava), letka stíhacích lietadiel (LZ Sliač), skupina rádiolokačného prieskumu a ďalšie jednotky bojovej podpory a bojového zabezpečenia.
- Vojenská polícia.
- Vojenské spravodajstvo.
- Vojenská správa a vojenské zariadenia.

Na podporu armády a plnenie úloh obrany štátu boli vytvorené veliteľstvá železničného vojska a civilnej obrany s podriadenými útvarmi a zariadeniami doplňovanými vojakmi z povolania a vojakmi v základnej službe. Dôležitý prvok obranných plánov tvorila mobilizácia schopná sformovať v prípade potreby armádu s kapacitou niekoľkonásobne prevyšujúcou jej mierové počty.

Obrázok 2: Organizačná štruktúra A SR k 1. januáru 1993

1.2 Transformácia Armády Slovenskej republiky

Obdobie po vzniku Slovenskej republiky bolo veľmi zložitú. Toto obdobie charakterizovali:

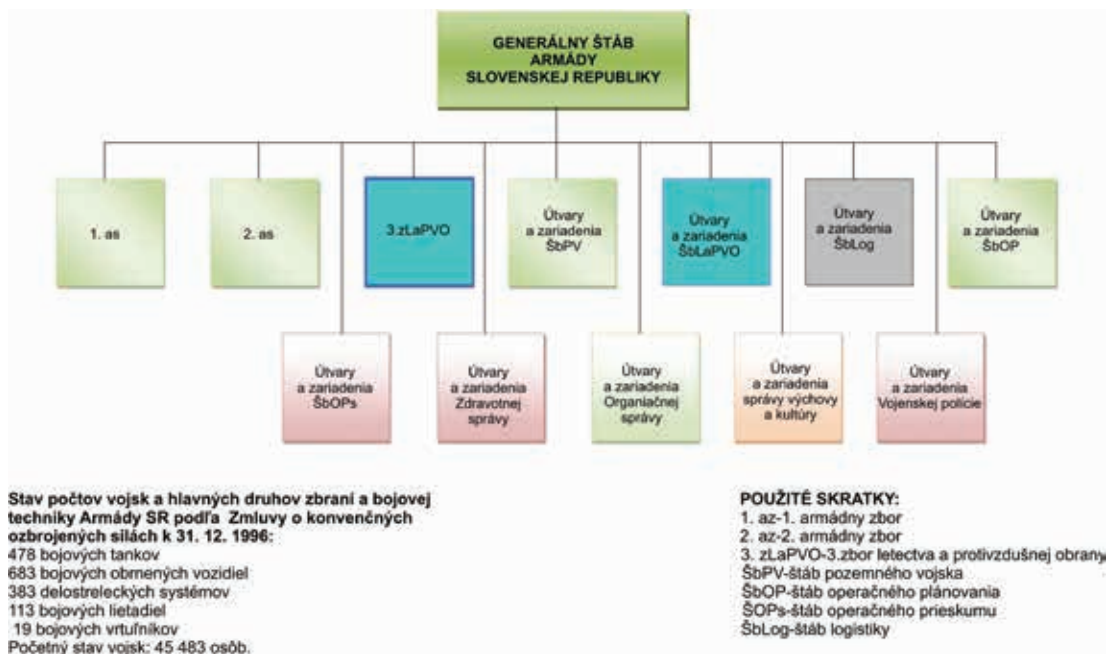
- Vysoká dynamika vzniku samostatného štátu znamenala, že štátne orgány (aj novovzniknuté ministerstvo obrany) vstupovali do prvých dní existencie samostatnej SR s provizórnymi rezortnými predstavami svojho pôsobenia v zmenených podmienkach.
- Zdedené vojenské štruktúry, ktorých základ tvorili jednotky predtým slúžiacce na výcvikové účely ČSLA a vojenské školstvo (z 11 stredných škôl bolo na Slovensku sedem a zo siedmich vysokých škôl päť). Vojenské útvary presunuté na Slovensko v priebehu roku 1992 nedokázali v plnom rozsahu zabezpečiť plnenie hlavnej úlohy A SR - „zabezpečenie obrany republiky vlastnými silami a pod vlastným národným velením“ bez náležitých reforiem v celom obrannom systéme.

POZNÁMKY

Transformácia A SR bola pôvodne plánovaná MO SR na šesť rokov. Nakoniec sa zmenila na dlhodobý proces, aj vďaka tomu, že prvých desať rokov reforiem bolo uskutočňovaných viac-menej metódou pokus – omyl.

Po vzniku SR bola vznesená požiadavka vychádzajúca z hodnotiacej medzinárodnej a bezpečnostnej situácie v Európe, že sa budú zvyšovať požiadavky na obranyschopnosť štátu a jeho armády. MO SR pripravilo dokument Strategická koncepcia obrany SR, ktorý mal byť vojensko-odborným rozpracovaním Obrannej doktríny SR prijatej v júli 1994. Jeho súčasťou bola aj Koncepcia výstavby A SR do roku 2000, v ktorej boli v koncentrovanej podobe vyjadrené prevládajúce názory na transformáciu armády, jej ciele a úlohy, na ktoré sa mal proces ďalších zmien a rozvoja armády zamerať. Koncepcia stanovila cieľ transformácie A SR „vybudovať do roku 2000 relatívne malú, primerane vyzbrojenú a vycvičenú armádu, ktorá po mobilizačnom a operačnom rozvinutí bude schopná brániť suverenitu a celistvosť teritória Slovenskej republiky.“ Splnenie tohto cieľa malo podporiť približovanie sa k ozbrojeným silám vyspelých štátov v NATO a EÚ a rozvinúť interoperabilitu s ich ozbrojenými silami.

Vytvorením Generálneho štábu A SR 1. septembra 1994 a operačných stupňov velenia pre PV a LaPVO, ako aj transformáciou mechanizovaných, tankových, delostreleckých a protiletadlových plukov na brigády sa vytvorila pružnejšia organizačná štruktúra A SR. Takéto zloženie A SR, dislokácia jej prvkov, ako aj celková situácia v oblasti obrany, zodpovedali hodnoteniu stavu, ako aj predpokladanému vývoju v Európe a postaveniu SR na začiatku 90. rokov.

Obrázok 3: Organizačná štruktúra A SR k 31. decembru 1996

Celková stratégia transformácie A SR predpokladala vznik nových organizačných štruktúr, celkové prezbrojenie a modernizáciu armády a zvýšenie úrovne profesionalizácie. V rámci tejto stratégie sa počítalo s tromi etapami, v ktorých boli úlohy z uvedených oblastí zoradené v nasledujúcej časovej postupnosti:

1. etapa (1994 – 1995) – hlavným obsahom malo byť rozpracovanie základných strategicko-operačných princípov a operačného použitia druhov vojsk, zabezpečenie jednoty velenia a optimalizácia štruktúr prechodom na brigádu a zborovú štruktúru armády, splnenie požiadaviek vyplývajúcich zo Zmluvy KOS a vytvorenie funkčných prvkov podpory armády.

2. etapa (1996 – 1997) – výsledkom druhej etapy transformácie bolo stabilizovať situáciu po uskutočnených organizačných zmenách a presunúť pozornosť na výcvik, bojovú prípravu a postupnú realizáciu programov prezbrojovania a modernizácie armády.

3. etapa (1998 – 2000) – završenie procesu transformácie cestou modernizácie výzbroje a techniky.

Obrázok 4: Organizačná štruktúra zložiek podriadených GŠ A SR od 1. januára 2000

Úlohy 1. etapy boli splnené, na podporu 2. a 3. etapy bol vypracovaný Dlhodobý plán rozvoja A SR do roku 2000. Analýzy ukázali, že v A SR nebola adekvátne pochopená podstata trendov spejúcich k plnej profesionalizácii ozbrojených síl, ktoré sa presadzujú vo vyspelých štátoch od polovice 90. rokov. Následne po zmenách v rezorte obrany v roku 1999 bola prijatá Konceptia reformy rezortu obrany SR do roku 2002 s výhľadom do roku 2010. Jej realizáciou boli naštartované nevyhnutné procesy zmien v oblasti obrany a armády tak, aby ich výsledky smerovali na podporu prípravy na členstvo v Severoatlantickej aliancii. Prijatá Bezpečnostná stratégia SR, Obranná stratégia SR a Vojenská stratégia SR v roku 2001 vytvorili s koncepcným dokumentom Ozbrojené sily SR – Model 2010 ucelenú platformu na uskutočnenie komplexnej reformy ozbrojených síl. Táto prebiehala podľa Dlhodobého plánu štruktúry a rozvoja OS SR s využitím systému obranného plánovania. Štruktúra ozbrojených síl podľa výslednej konfigurácie Modelu 2010 zahrňovala okrem generálneho štábu aj tri veliteľstvá s nasledovnou štruktúrou:

- pozemné sily, základ ozbrojených síl tvorila jedna ľahká a jedna mechanizovaná brigáda, jeden zmiešaný delostrelecký pluk a jednotky bojového za-

POZNÁMKY

bezpečenia a bojovej podpory. Vo výzbroji sa rátalo s 52 tankami, 164 BVP a 96 delostreleckými systémami;

- vzdušné sily boli zastúpené centrom riadenia vzdušných operácií, základňou taktického letectva s bojovým krídlom a dopravnou letkou, vrtuľníkovou základňou s jedným vrtuľníkovým krídlom, jednou protiletadlovou raketovou brigádou, práporom rádiolokačného prieskumu a ďalšími jednotkami bojovej podpory a bojového zabezpečenia;
- sily výcviku a podpory, do pôsobnosti ktorých boli zaradené veliteľstvá, jednotky a základne na zabezpečenie výcviku profesionálnych poddôstojníkov, mužstva a vojakov povinnej služby, podporu velenia a logistickú podporu pre veliteľov na strategickom a operačnom stupni.

V uvedenom období došlo k oživeniu výcviku a postupne sa začalo s modernizáciou ozbrojených síl. Z hľadiska realizácie plánovaných úloh reformy sa splnili úlohy v oblasti základných reorganizačných zmien štruktúr a v oblasti transformácie personálu.

V roku 2002 v súlade so zákonom č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky boli zriadené ozbrojené sily SR. Došlo k formálnemu zlúčeniu A SR s Vojskami Ministerstva vnútra a Železničným vojskom SR a vznikli jednotné OS SR (do 31. decembra 2002 prebiehala ešte transformácia jednotiek Železničného vojska a Vojsk Ministerstva vnútra do OS SR). OS SR boli vytvorené na zachovanie mieru a bezpečnosti SR a na plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná. Ďalej sa OS SR podieľajú na zachovávaní verejného poriadku, zvrchovanosti, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc SR, na plnení úloh v čase výnimočného alebo núdzového stavu a pri odstraňovaní jeho následkov a na plnení úloh v zahraničí pri humanitárnej pomoci, vojenských a mierových pozorovateľských misiách medzinárodných organizácií alebo v rámci vojenských cvičení.

2 OZBROJENÉ SÍLY SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKOCH 2002 – 2017**2.1 Cesta do Severoatlantickej aliance**

Prijatím Bezpečnostnej stratégie SR, Obrannej stratégie SR, Vojenskej stratégie SR, súboru ďalších právnych noriem v roku 2001 spolu s Koncepciou reformy OS SR – Model 2010 sa vytvorila ucelená platforma na uskutočnenie komplexnej reformy ozbrojených síl. Táto prebiehala podľa Dlhodobého plánu štruktúry a rozvoja OS SR s využitím systému obranného plánovania. Prebiehajúci transformačný a reformný proces ozbrojených síl bol ovplyvňovaný predovšetkým vnútropolitickým vývojom, zmeneným medzinárodným vojensko-politickým prostredím, ekonomickými možnosťami štátu, ale aj snahou o začlenenie SR do západoeurópskych, atlantických vojenských štruktúr.

Naplnenie hlavného smerovania SR, stať sa členom Severoatlantickej aliancie, sa začalo už v júni 1994 prijatím Obrannej doktríny SR. Táto definovala bezpečnostno-politickú orientáciu Slovenska na transatlantické a západoeurópske politické a bezpečnostné štruktúry. Konštatovalo sa, že najvýhodnejší variant zabezpečenia obranyschopnosti štátu predstavoval systém kolektívnej obrany, ktorý bolo možné zabezpečiť len cestou plnohodnotného členstva SR a jej ozbrojených síl v NATO. Zapojenie sa do programu Partnerstvo za mier (1994) bolo nevyhnutné pre zabezpečenie stability v strednej a východnej Európe. Dosiahnuť požadovaný stupeň kompatibility a intereoperability A SR s ozbrojenými silami NATO bola nevyhnutná podmienka pre naše budúce začleňovanie do vojenských štruktúr NATO.

Po zlyhaní Slovenska na samite NATO v Madride v roku 1997, na ktorom nebolo Slovensko spomínané ani ako horúci kandidát, v druhej vlne rozširovania v roku 1998 euro-atlantická integrácia nabrala druhý dych. Snaha smerom k integrácii do NATO prispeli k zjednoteniu síl vnútri krajiny. Boli vytvorené vnútropolitické podmienky nevyhnutné na zmenu v procese integrácie do NATO. Tieto predstavovali plnenie úloh Národného programu prípravy SR na členstvo v NATO, ako aj rozvoj všestrannej spolupráce s armádami členských štátov NATO a SR. Výrazne sa pokročilo v napĺňaní politicko-vojenských kritérií vstupu SR a jej ozbrojených síl do NATO. Akčný plán členstva sa stal skvelým nástrojom na implementáciu reforiem nevyhnutných na dosiahnutie plnej kompatibility s NATO. Počas integračného procesu si SR osvojila základné pozície v riešení bezpečnostných otázok so zreteľom na preventívne opatrenia. Slovensko bolo v tomto duchu aktívne aj v ostatných medzinárodných organizáciách, ako OSN a EÚ a aj v regionálnych zoskupeniach. Celková prestíž slovenských ozbrojených síl a Slovenska vo všeobecnosti bola zlepšovaná spolupracou našich ozbrojených síl v mierových misiách pod velením medzinárodných organizácií. SR ukázala, že si želá byť viac ako len pasívny prijímateľ bezpečnosti. Celý proces integrácie, obzvlášť po Washingtonskom samite v roku 1999 priniesol zmeny v kvalite riešení aktuálnych a budúcich otázok v oblasti štátnej bezpečnosti a obrany. Po odsúhlasení komplexného prístupu k bezpečnosti definovanom v Strategickom koncepte Aliancie s využitím jeho metodológie, boli vypracované základné strategické dokumenty, ako zákon o brannej povinnosti, zákon o obrane SR a zákon o ozbrojených silách SR.

Národný program prípravy SR na členstvo v NATO bol úspešne realizovaný a SR na Pražskom samite NATO v novembri 2002 dostala pozvánku stať sa plnohodnotným členom aliancie. Dňa 29. marca 2004 sa SR stala členom NATO a uzatvorila sa tak veľmi náročná etapa vo vývoji SR a jej ozbrojených síl. Týmto historickým úspechom sa od prijatia Obrannej doktríny v roku 1994, keď SR prvýkrát oficiálne deklarovala svoj záujem o vstup do NATO, zavŕšila etapa dlhoročného úsilia SR, generálneho štábu a celých OS SR.

2. 2 Ozbrojené sily Slovenskej republiky a ich reformný proces

Nová strategická situácia vo svete, najmä teroristické útoky na USA v septembri 2001 a zmeny v bezpečnostnom postavení SR po vstupe do NATO a EÚ si vyžiadali

POZNÁMKY

prekonať orientáciu ozbrojených síl na individuálnu obranu a začať ich pripravovať na plnenie poslania aj mimo vlastného územia a účasť v celom spektre operácií. Táto zásadná zmena si vyžadovala, okrem spôsobilostí potrebných pre expedičné pôsobenie mimo územia štátu, posilniť prvky bojovej podpory a bojového zabezpečenia vlastných jednotiek a vybudovanie spôsobilostí na podporu spojeneckých síl na úrovni zboru alebo bojiska.

Uvedené zmeny si vynútili potrebu korekcie Modelu 2010, ktorý bol prvou komplexnou reformou ozbrojených síl. Počas niekoľkých rokov jeho realizácie sa ukázali jeho silné stránky, ale aj rezervy. Pretože v niektorých oblastiach nereflektoval na realitu, muselo prísť ku korekcii. Hlavnými dôvodmi aktualizácie Modelu 2010 sa v tejto súvislosti uvádzali:

- rastúce požiadavky NATO na nasaditeľnosť síl, na ich bojovú podporu a bojové zabezpečenie, na rozšírenie ich použiteľnosti pre celé spektrum operácií v Cieloch síl 2004,
- odchýlky v procese implementácie Dlhodobého plánu štruktúry a rozvoja OS SR, ktoré mali za následok zvýšené požiadavky na počty personálu a odčerpávanie finančných zdrojov pôvodne plánovaných na rozvoj a modernizáciu ozbrojených síl,
- nedostatočná efektívnosť a výkonnosť ministerstva obrany a generálneho štábu sprevádzaná pretrvávaním duplicit a vnútornej fragmentácie v oblasti riadenia a velenia,
- nedostatok dostupných finančných zdrojov na implementáciu Dlhodobého plánu štruktúry a rozvoja OS SR.

Základný rozdiel medzi Modelom 2010 a Modelom 2015 spočíval v tom, že Model 2010 bol postavený na obrane územia a Model 2015 na obrane záujmov, čo znamenalo, že prioritou sa stalo budovanie expedičných síl. MO SR si ako hlavný cieľ rozvoja ozbrojených síl vo výhľade do roku 2015 postavilo dosiahnutie porovnateľnej úrovne spôsobilostí s ozbrojenými silami ostatných členských štátov NATO a EÚ.

Napriek masívnej redukcii počtov personálu, techniky a infraštruktúry neboli vygenerované zdroje na potrebnú modernizáciu ozbrojených síl. Pritom súčasné počty vojakov už nepostačovali na plnohodnotné plnenie úloh. Prípadné ďalšie redukcie by viedli k nenávratnému zrušeniu niektorých spôsobilostí. Kvalita a rozsah plnenia úloh v oblasti obrany štátu boli limitované dlhodobým poddimenzovaním obranných výdavkov SR, ich nestabilitou, ako aj nižšou účinnosťou procesov riadenia obrany pri dosahovaní plánovaných efektov v rámci dostupných zdrojov. Finančné prostriedky na transformáciu boli rovnako odčerpávané aj rastúcou náročnosťou prebiehajúcich operácií medzinárodného krízového manažmentu, vyžadovaním a generovaním nových, zdrojovo náročnejších spôsobilostí.

Uvedené faktory sa prejavili na kritickom stave ozbrojených síl, praktickom zastavení ich transformácie a prehlbovaní tendencie zhoršovania ich stavu. V dôsledku týchto faktorov SR zaostávala v plnení svojich vlastných plánov, ako aj medziná-

rodných záväzkov v oblasti prípravy ozbrojených síl na kolektívnu obranu. V záujme predchádzania postupnej, neriadenej straty viacerých spôsobilostí OS SR, bolo potrebné prijať systémové riešenia, ktoré by boli dlhodobou udržateľné, stabilne zdrojovo zabezpečené a dôsledne implementované. Základným predpokladom riešenia bolo zadefinovanie nového rámca dlhodobého rozvoja. Z doterajšej transformácie vyplynulo poučenie: nemeniť základný cieľ transformácie, ale zásadne zmeniť postup, metódy a podmienky jeho dosahovania.

Po roku 2012 pokračoval proces tvorby Bielej knihy v rezorte obrany a to viedlo k vytvoreniu Plánu dlhodobého rozvoja rezortu obrany 2024 a nového modelu síl. Nová plánovaná štruktúra v rovnakej podobe ako v Modeli 2020 nebola oficiálne prijatá. Z dostupných informácií bolo známe, že Model 2024 bol po 10 rokoch prvým modelom ozbrojených síl, ktorý v mierových silách nepočítal z ďalšou redukciou počtu ozbrojených síl (početný stav OS SR bol stanovený na 20 400 osôb vrátane zamestnancov, tzn. že z pohľadu počtov sa rovnal Modelu 2015).

Na základe uvedených poznatkov je možné konštatovať, že neplnenie jednotlivých modelov bolo bezprostredne spojené s nedodržaním potrebného objemu plánovaných finančných prostriedkov. Skutočnosť bola taká, že aj v niektorých ďalších otázkach neboli dodržiavané navrhované štruktúry. Navrhované zmeny štruktúr OS oproti plánom neboli motivované ani reakciou na vonkajšie okolnosti, ale ani niektorými subjektívnymi prístupmi jednotlivých predstaviteľov.

Model 2024 predpokladal vytvorenie jednotného veliteľstva rovnako, ako to predpoklad Model 2020 a Model 2022. Proces reformy OS SR prebiehal aj v roku 2014 a 2015, a to reorganizáciou vnútornej štruktúry PS. V roku 2014 došlo k reforme velenia OS SR, v rámci ktorej k 1. novembru 2014 boli zrušené SVaP. Vznikli aj nové veliteľské štruktúry, ako napríklad Odbor síl špeciálneho určenia (na GŠ pre riadenie špeciálnych síl ako bol 5. luk špeciálneho určenia) a Úrad logistického zabezpečenia (1. januára 2014). Jednotky podriadené bývalému veliteľstvu SVaP boli prepodriadené veliteľstvu PS a GŠ. Tieto sa stali základom na vytvorenie bbz (1. novembra 2013) a ÚLogz (1. januára 2014). Išlo najmä o dotváranie samotnej vnútornej štruktúry napríklad vo vytvorenej bbz a v jej jednotlivých práporoch, ktoré smerovalo ku zefektívneniu využívania živej bojovej sily a prostriedkov, ktorými brigáda disponuje. Brigáda prevzala do svojej podriadenosti aj oba prápory logistickej podpory 1. a 2. mb. Tento proces pokračoval aj v roku 2016, a to najmä v oblasti tvorby záloh pre OS SR, formou výcviku aktívnych záloh. Z tohto dôvodu bol k 1. júnu 2016 reorganizovaný prv Martin na ZaVMD. Zmena štruktúry PS pokračovala v súlade s Modelmi 2020, 2022 a 2024 a k 1. júlu 2014 bol vytvorený priSTAR v posádke Prešov, ktorý je osobitnou jednotkou bojovej podpory OS SR s poslaním poskytovať architektúru a spôsobilosti pozemného spravodajstva, sledovania, určovania cieľov a prieskumu nevyhnutného pre naplnenie informačných a spravodajských požiadaviek na úrovni práporu a brigády. Zároveň k 1. septembru 2015 vznikol 23. mopr Trebišov, ako manévrový prápor a bol začlenený do štruktúry 2. mb Prešov.

V roku 2017 MO SR v spolupráci s GŠ vypracovalo strategické dokumenty, a to Obrannú a Vojenskú stratégiu SR a Dlhodobý plán rozvoja obrany s dôrazom na vý-

POZNÁMKY

stavbu a rozvoj OS SR s výhľadom do roku 2030. Tieto dokumenty nadviazali na aktualizovanú Bezpečnostnú stratégiu SR, ktorá bola spracovaná pod priamou gesciou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Prijatá Obranná stratégia určuje základné prístupy SR na zabezpečenie svojej obrany, pretože od roku 2005, kedy bola prijatá predošlá verzia, došlo k viacerým zmenám ovplyvňujúcim zabezpečovanie obrany štátu. Nová obranná stratégia reaguje na zvyšovanie rizík v tejto oblasti, pričom rieši strategickú adaptáciu obrany štátu, ktorej cieľom je zvýšenie úrovne zabezpečovania obrany v meniacom sa bezpečnostnom prostredí. Táto adaptácia je založená na dôslednom napĺňaní primárnej zodpovednosti SR za svoju obranu a zodpovednosti za plnenie jej záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv v oblasti obrany, ktorými je Slovensko viazané. V tomto kontexte je previazaná so strategickou adaptáciou NATO a EÚ na meniace sa bezpečnostné prostredie. Hlavné ťažisko nového dokumentu je v tom, že adresne pomenováva a charakterizuje základné parametre výstavby a rozvoja ozbrojených síl v meniacom sa bezpečnostnom prostredí v súlade s ich strategickými cieľmi a úlohami.

Na uvedené strategické dokumenty nadväzuje prijatý Dlhodobý plán rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj OS SR s výhľadom do roku 2030. Cieľom tohto dlhodobého plánu je vytvoriť predpoklady na vybudovanie moderných ozbrojených síl, ktoré budú vybavené, vyzbrojené a pripravené na plnenie širokého spektra úloh v oblasti obrany na území aj mimo územia štátu. Dlhodobý plán kladie dôraz na obmenu a modernizáciu hlavných druhov výzbroje, techniky a materiálu ako podmienku udržania súčasného spektra a rozvoja kľúčových spôsobilostí. Prioritne bude rozvoj zameraný na PS OS SR ako hlavného poskytovateľa spôsobilostí pre zabezpečenie obrany SR. Zároveň sa bude pokračovať v rozvoji VzS OS SR na zabezpečenie úloh ochrany vzdušného priestoru a tiež v rozvoji komunikačných a informačných systémov. Tento dokument je výnimočný tým, že predstavuje plán obranných investícií do roku 2030 a v rezorte obrany absentoval takmer 25 rokov.

Z hľadiska retroaktívneho pohľadu sú určité medzníky, ktoré mali svoj špecifický vplyv na výstavbu OS SR. Tak napríklad začiatkom roka 1998 bol zákonom č. 370/1997 Z. z. o vojenskej službe zrušený výraz vojak z povolania. Tento bol nahradený novým názvom – profesionálny vojak. Počas platnosti tohto zákona vstúpila SR v marci 2004 do vojenskej aliancie NATO. Následne zákon č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov vytvoril ďalšie legislatívne podmienky na úplnú profesionalizáciu OS SR. Stal sa významným medzníkom v procese prechodu OS SR od zmiešaného typu s povinnou základnou vojenskou službou k plne profesionálnym OS. Obzvlášť historickým medzníkom sa stal 1. január 2006, keď zanikla základná vojenská služba a OS SR sa stali plne profesionalizovanými a začali novú etapu vo svojej existencii.

Od 1. januára 2016 je v platnosti nový zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov. Vytvoril lepšie právne podmienky pre službu v OS SR a mladí ľudia môžu nájsť čoraz väčšie uplatnenie v službe v OS SR. Táto nová právna norma vytvára legislatívne prostredie tak, aby vojenská profesia bola na trhu práce

konkurencieschopným povolaním, pretože prioritné postavenie pre zabezpečovanie obrany majú ľudské zdroje.

2.3 Štruktúra Ozbrojených síl Slovenskej republiky

OS SR riadi vláda a MO SR, velenie ozbrojeným silám odborne, organizačne a technicky zabezpečuje Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky, na čele ktorého je náčelník generálneho štábu. Podľa Ústavy SR je hlavným veliteľom OS SR prezident SR. Od vzniku SR hlavnými veliteľmi boli:

- Ing. Michal Kováč, CSc. (2. marec 1993 – 14. marec 1998),
- Ing. Rudolf Schuster, CSc. (16. jún 1999 – 15. jún 2004),
- doc. JUDr. Ivan Gašparovič, CSc. (15. jún 2004 – 15. jún 2014)
- Ing. Adrej Kiska (od 15. júna 2014).

Od zriadenia generálneho štábu (1994) funkciu náčelníka vykonávali:

- generálplukovník Ing. Jozef Tuchyňa (1. september 1994 – 19. august 1998),
- generálmajor Ing. Marián Mikluš (19. august 1998 – 4. november 1998),
- generál Ing. Milan Cerovský (4. november 1998 – 20. december 2004),
- generál Ing. Ľubomír Bulík, CSc. (21. december 2004 – 1. december 2011),
- generálporučík Ing. Peter Vojtek (15. december 2011 – 5. máj 2014),
- generál Ing. Milan Maxim (od 6. mája 2014).

Organizačne sa ozbrojené sily členia na zväzky, útvary, jednotky, úrady a zariadenia. OS sú rozhodujúcim výkonným prvkom systému obrany SR. Ich hlavnou úlohou je zaručovať bezpečnosť štátu pred vonkajším napadnutím cudzou mocou a plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná. OS sa tiež podieľajú na zachovávaní verejného poriadku a bezpečnosti štátu, jeho suverenity, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc. Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách presne špecifikuje použitie OS v čase mieru, vojny a vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

Vláda SR pri riadení ozbrojených síl:

- schvaľuje základnú koncepciu pre ich rozvoj a výstavbu, použitie,
- rozhoduje o umiestnení, zväzkov, útvarov úradov a zariadení, o počtoch hlavných druhov vojenských zbraní, systémov a techniky a o použití vojakov.

MO SR pri riadení ozbrojených síl:

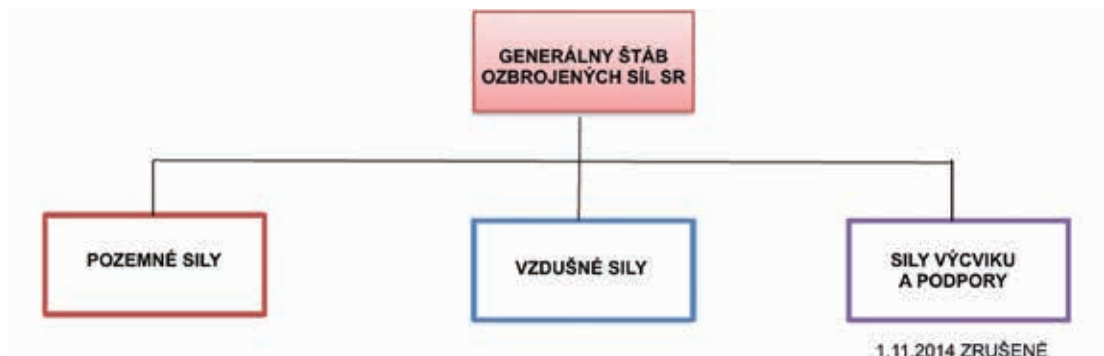
- spracúva základné koncepčné dokumenty, plány ich použitia,
- navrhuje počty techniky a osôb,
- zodpovedá za doplňovanie, prípravu a riadenie mobilizácie,
- vykonáva vnútornú kontrolu v ozbrojených silách.

POZNÁMKY

Ako už bolo povedané, prvého júla 2002 došlo k formálnemu zlúčeniu A SR s Vojskami Ministerstva vnútra a Železničným vojskom SR a boli vytvorené jednotné OS SR. Do 31. decembra 2002 bola vykonávaná ešte transformácia jednotiek Železničného vojska a Vojsk Ministerstva vnútra do OS SR. Jednotné OS SR boli vytvorené na zachovanie mieru a bezpečnosti SR a na plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná.

Postupnou transformáciou a reformou OS SR od 1. júla 2002 boli zložené z troch základných zložiek. Mali nasledujúcu štruktúru:

- pozemné sily,
- vzdušné sily,
- sily výcviku a podpory, ktoré v organizačnej štruktúre boli do roku 2014, potom boli zrušené.

Obrázok 5: Štruktúra Ozbrojených síl Slovenskej republiky od 1. júla 2002

V rámci reformného procesu a z hľadiska operačných potrieb ozbrojených síl bolo dňom 1. júla 2006 zriadené Veliteľstvo vojenského zdravotníctva so sídlom v Ružomberku ako pevný riadiaci prvok a štvrtá zložka OS SR. Koncom mája 2009 bolo veliteľstvo zrušené a bol zriadený Úrad hlavného lekára OS SR. Okrem týchto zložiek sa na plnení úloh ozbrojených síl podieľali aj vojenské školy, vojenské súdy (zrušené 2010), vojenské prokuratúry (2010), vojenské spravodajstvo, vyššie vojenské správy, územné vojenské správy a ďalšie organizácie zriadené ministerstvom obrany.

Od 1. júla 2009 OS SR prešli ďalšou zmenou. Bola vykonaná reorganizácia operačných veliteľstiev a ostatných podriadených útvarov, ktorá nasledovala po organizačných zmenách GŠ OS SR trvajúcich jeden mesiac. Cieľom uvedených zmien bolo vytvoriť profesionálne a ekonomicky dostupné ozbrojené sily, vytvoriť podmienky na efektívnejšiu funkčnosť celého systému, ktorý by vyvažoval pomer s úlohami, zdrojmi a štruktúrami. Nová organizačná štruktúra GŠ OS SR predstavovala:

- Štáb pre operácie,
- Štáb pre podporu operácií,
- Štáb pre strategické plánovanie a rozvoj spôsobilostí.

Pre súčinné a organizačné zabezpečovanie plnenia úloh generálny štáb mal vo svojej organizačnej štruktúre aj ďalšie prvky, medzi ktoré patrili:

- Kancelária NGŠ, následne kancelária GŠ,
- Odbor vnútorného riadenia,
- Odbor kontrol,
- Vikariát ordinariátu,
- Úrad Ekumenickej pastoračnej služby,
- zastupovanie Ozbrojených síl SR v NATO a EÚ,
- Veliteľstvo posádky Bratislava.

Pozemné sily

Pozemné sily vznikli 1. júla 2002 transformáciou pozemného vojska. Patria medzi základné zložky OS SR. Ich úlohou je zabezpečovať:

- obranu suverenity a územnej celistvosti SR,
- alebo podieľať sa na zabezpečovaní ochrany a obrany politických a hospodárskych centier, priestorov a objektov pri vojenskom i nevojenskom ohrození štátu,
- úlohy spojené s ochranou obyvateľstva,
- likvidácie následkov mimoriadnych udalostí,
- opatrenia v rámci záchranných a vyhľadávacích akcií,
- schopnosti pôsobenia v rámci mierových a humanitárnych akcií mimo územia SR,
- plnenie medzinárodných záväzkov SR a záväzkov voči severoatlantickej aliancii, vyčleňovať sily a prostriedky do NRF, BG a zahraničných operácií.

Veliteľstvo pozemných síl je dislokované v Trenčíne. Prechádzalo štrukturálnymi zmenami, od ich členenia na sily okamžitej reakcie, sily rýchlej reakcie a hlavné obranné sily k existujúcej štruktúre PS, ktoré predstavujú:

- sily vysokej pripravenosti,
- sily s nižšou pripravenosťou.

Proces realizácie štrukturálnych zmien v PS pokračoval. K 31. marcu 2000 boli v PS nasledujúce organizačné štruktúry:

- veliteľstvo PS,
- veliteľstvo domobrany (dve mb, db, MZ, 2. zžtm), 5. pšu (od 1. októbra 2005 do 1. septembra 2007 v podriadenosti PS),
- prOR (od r. 2006 11. mpr, db v r. 2006 zrušená),
- výcvikové základne,
- prevádzkové a zabezpečovacie útvary a zväzky.

POZNÁMKY

V priebehu rokov 2005 a 2006 bola vykonaná rozsiahla reorganizácia vojenských zväzkov a útvarov pozemných síl. Štruktúra, ktorú dosiahli koncom roka 2006, predstavovala dve brigády (1. mb Topolčany (do 30. septembra 2006 ľb Topolčany), 2. mb Prešov (do 30. septembra 2006 mb Prešov)), prRCHBO, spojpr, žpr a prpv.

Organizačná štruktúra mb: 1. mb Topolčany – 3. mpr (prOR od 1. októbra 2006 premenovaný na 11. mpr), rmo, prlogp a ďalšie podporné a zabezpečovacie jednotky. 2. mb Prešov – 2. mpr, 1. tpr, zmshto, prlogp a ďalšie podporné a zabezpečovacie jednotky.

Od 1. júla 2009 prešiel do priamej podriadenosti Veliteľstva PS rmo Rožňava, ktorý bol doposiaľ v organizačnej štruktúre 1. mb Topolčany. Ďalšou výraznou zmenou bolo aj ukončenie činnosti tankového práporu v Trebišove k 1. júlu 2009.

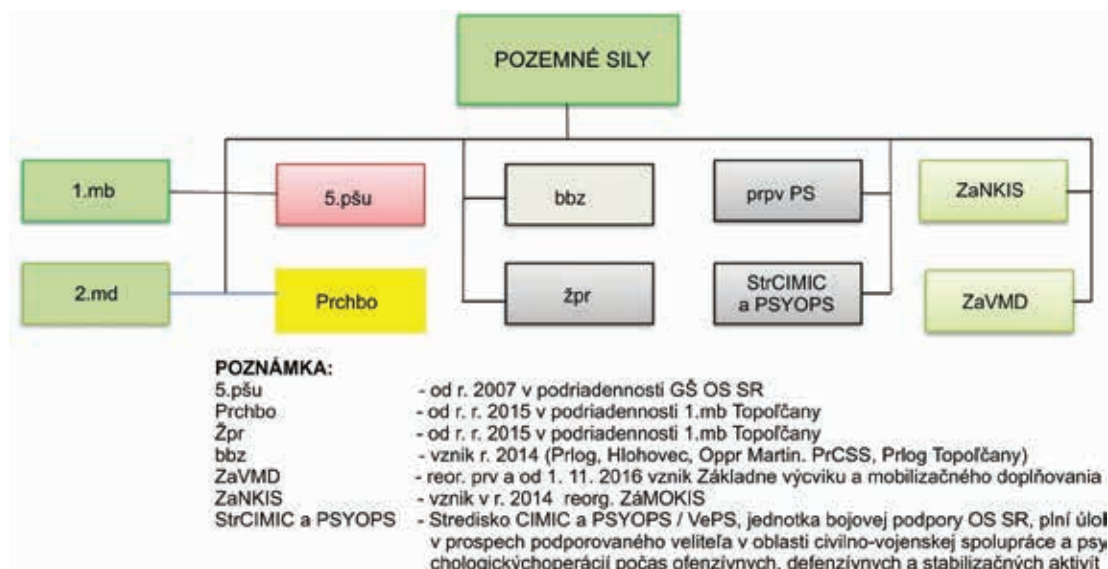
Časť tankového práporu pôsobí pod 21. mpr, ktorý bol od 1. júla 2009 premenovaný na 21. zmpr Trebišov. História tpr má niekoľko desaťročí, ktorých začiatky siahajú do 40. rokov 20. storočia, keď bol v organizačnej štruktúre 14. pešieho pluku. Spoločensko-politické zmeny koncom 90. rokov vplývali aj na zmeny v ČSA, ale aj na samotný pluk. Po vzniku SR sa začala nová história, keď z rámcového útvaru sa stal najsilnejší vojenský útvar na Slovensku. V októbri 2000 vznikol tankový prápor Trebišov, ktorý bol podriadený 1. mb a neskôr 2. mb Prešov.

Medzi hlavné druhy výzbroje PS patria najmä tanky typu T-72 M1, bojové vozidlá pechoty BVP-1 a BVP-2. Perspektívne sa počítalo s modernizáciou vozidiel BVP-2 a s vyradením vozidiel BVP-1 z výzbroje a ich nahradením kolesovými bojovými obrnenými vozidlami. Vo výzbroji mechanizovaných práporov sú protitankové prostriedky, mínomety 82 mm a 96 mm a protiletadlové riadené strely 3. generácie. Medzi základnú výzbroj delostreleckých jednotiek pozemných síl patrí 122 mm raketomet Modular, 152 mm samohybná kanónová húfnica Dana a 155 mm ShKH Zuzana, ktorá je kompatibilná s muníciou používanou v krajinách NATO.

Prieskumné jednotky sú vyzbrojené vozidlami BPsV Svatava, čo je prieskumná modifikácia vozidla BVP-1, ženijné jednotky sú vybavené rôznymi druhmi ženijnej techniky, ako napríklad UDS-110, kolesovým nakladačom KN-251, mostnými automobilmi AM-50, mostným tankom MT-55, odmínovacím kompletom BOŽENA a ženijnou verziou vozidla ALIGÁTOR. Jednotky radiačnej chemickej a biologickej ochrany sú vybavené vozidlami BRDM-2rch, TZ-74 a OBJEM. Taktiež boli do výzbroje jednotiek zaradované moderné kolesové obrnené vozidlá ALIGÁTOR vo viacerých modifikáciách.

V rámci reorganizácie OS SR bol 1. septembra 2015 rmo Rožňava prepodriadený pod veliteľstvo 1. mb Topolčany a v Trebišove vznikol 21. motorizovaný prápor v podriadenosti veliteľstva 2. mb Prešov.

Obrázok 6: Štruktúra Ozbrojených síl Slovenskej republiky k 1. januáru 2017

Vzdušné sily

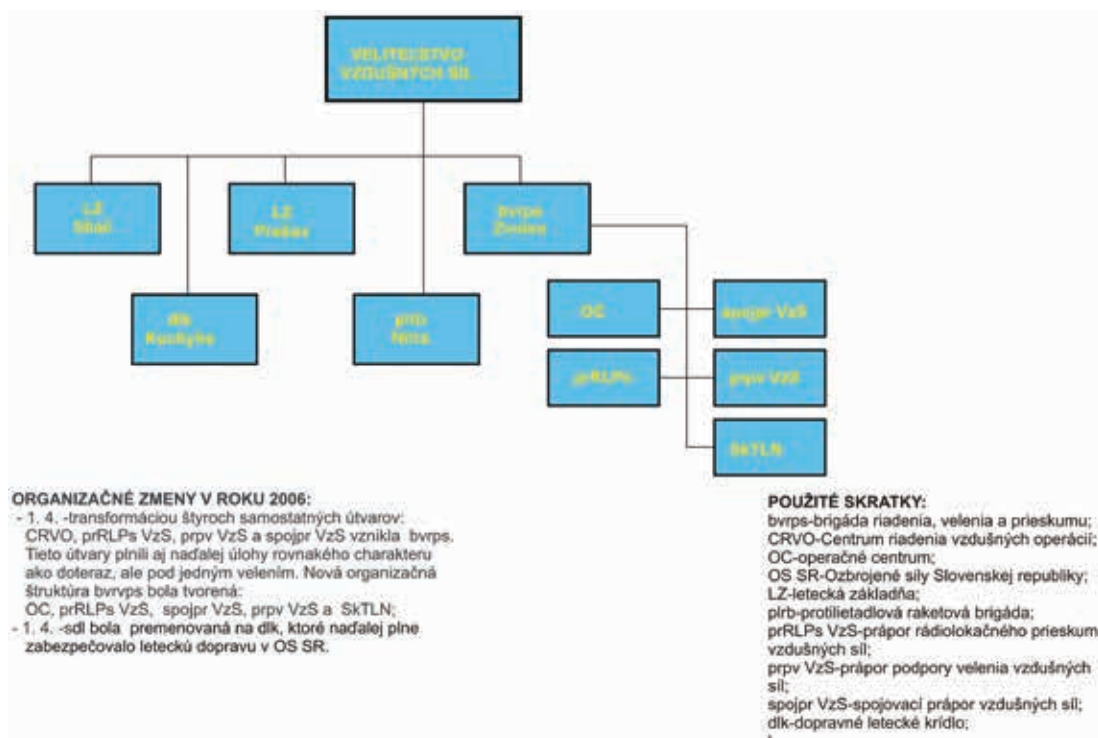
VzS patria medzi základné zložky OS SR a ich veliteľstvo ako orgán velenia a riadenia vzniklo 1. januára 2000 na báze 3. zboru LaPVO. VzS sú určené na obranu zvrchovanosti SR a dôležitých politických a hospodárskych centier, regiónov, ako aj na ochranu vojsk pred údermi vzdušného protivníka a na priamu podporu boja pozemných síl. Podieľajú sa na mierových a humanitárnych operáciách, na eliminácii vojenských a nevojenských ohrození a na podpore operačnej a taktickej mobilnosti. LaPVO aj v mieri plní prostredníctvom vyčlenených síl a prostriedkov úlohu blízke bojovému použitiu v pohotovostnom systéme s pôsobnosťou na celé územie SR.

Hlavným miestom velenia veliteľa vzdušných síl je Centrum riadenia vzdušných operácií, ktoré svojou činnosťou zaisťovalo nedotknuteľnosť vzdušného priestoru. Je vybavené systémom LETVIS (letecký vizuálny informačný systém), ktorý vytvára jednotný obraz o vzdušnej situácii v reálnom čase a systémom ASOC (Air Support Operations Centre), ktorý je budovaný ako nadnárodný systém a spolupracuje so systémami v krajinách NATO.

Veliteľstvo VzS a CRVzO boli dislokované vo Zvolene. K 1. júlu 2009 prešlo Veliteľstvo VzS reorganizačnými zmenami, aby sledovalo novú štruktúru GŠ OS SR. Transformáciou odborov A1 až A7 boli vytvorené tri nosné odbory: Odbor pre operácie, Odbor podpory operácií a Odbor rozvoja spôsobilostí. K 31. októbru 2001 medzi hlavné zložky vzdušných síl patrili CRVzO Zvolen, 3 LZ, 2 plrb, spojpr, prRLPs a prpv a v rokoch 2005 až 2006 k 31. decembru 2005 – plrb Nitra s protiletadlovými raketovými skupinami v Nitre, Pezinku a Rožňave, k 1. aprílu 2006 sa samostatná dopravná letka Kuchyňa transformovala na dopravné letecké krídlo a transformáciou CRVzO, prRLPs, spojpr a prpv vznikla brigáda velenia, riadenia a prieskumu Zvolen, ktorá bola k 1. septembru 2015 premenovaná na Krídlo velenia, riadenia a prieskumu Zvolen.

POZNÁMKY

Na základe uvedených zmien, hlavné zložky vzdušných síl tvorili: LZ Sliač, LZ Prešov, sdK Kuchyňa, bvrps Zvolen a plrb Nitra s protiletadlovými raketovými skupinami v Nitre, Pezinku a Rožňave.

Obrázok 7 : Organizačná štruktúra Vzdušných síl OS SR od 1. apríla 2006

Prezident SR zapožičal v auguste 2002 LZ Sliač (od januára 2017 taktickému krídlu) čestný názov „Letecká základňa generálmajora Otta Smika“, v septembri 2003 Leteckej základni Prešov (od januára 2017 vrtuľníkovému krídlu) čestný názov „Letecká základňa generálplukovníka Jána Ambruša“ a v roku 2008 dlK Kuchyňa (od januára 2017 dopravnému krídlu) čestný názov „Letecké krídlo generála Milana Rastislava Štefánika“.

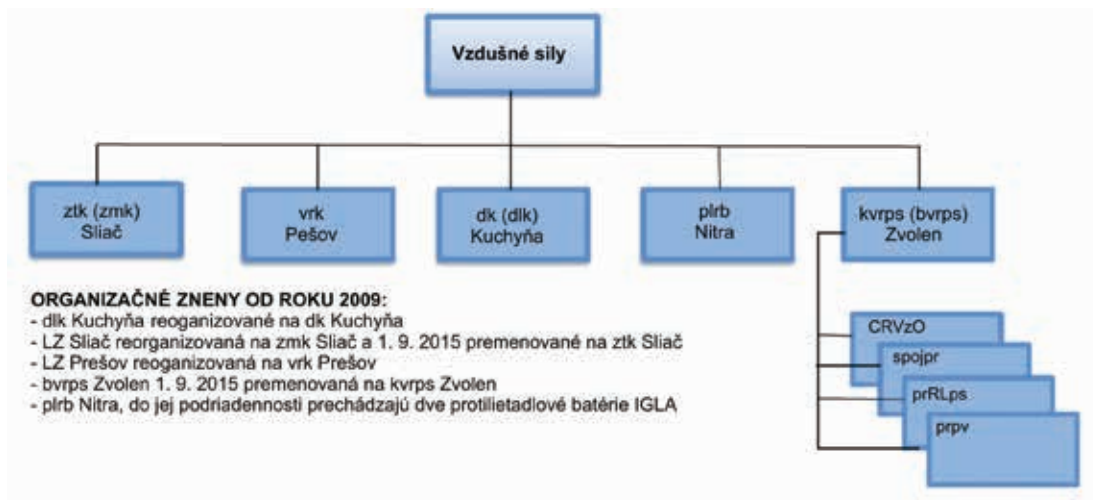
Súbežne so zmenami v štruktúre Veliteľstva VzS k 1. júlu 2009 boli reorganizované ich zväzky a základne. LZ Sliač bola reorganizovaná na Zmiešané krídlo Sliač, LZ Prešov na Vrtuľníkové krídlo Prešov a Dopravné letecké krídlo Kuchyňa na Dopravné krídlo Kuchyňa. V plrb Nitra boli navýšené počty v dôsledku prepodriadenia dvoch protiletadlových batérií IGLA z podriadenosti Veliteľstva PS do podriadenosti VzS.

Prezident SR v roku 2016 zapožičal historický a čestný názov Protiletadlovej raketovej brigáde Nitra „Nitrianska protiletadlová raketová brigáda obrancov Tobruku“.

Výzbroj VzS pozostáva zo stíhacích lietadiel MiG-29 Fulcrum, bojových vrtuľníkov Mi-24, dopravných lietadiel a vrtuľníkov, ako aj vrtuľníkov špeciálneho určenia (L-410 Turbolet, An-24 Coke, An-26 Curl, a vrtuľník Mi-17, Mi-8, Mi-2). V rámci naplňovania ďalšieho modernizačného projektu v prospech OS SR bol v októbri 2017 VzS dodaný nový dopravný typ lietadla typu SPARTAN C-27 J. Druhé lietadlo tohto

typu bude dodané začiatkom roka 2018. Vo výzbroji sú aj cvičné lietadlá L-39 Albatros, L-29 Delfín a vo výzbroji pre PVO boli protiletadlové komplexy typu S-300 PMU.

POZNÁMKY

Obrázok 8 : Organizačná štruktúra Vzdušných síl OS SR od 1. septembra 2009

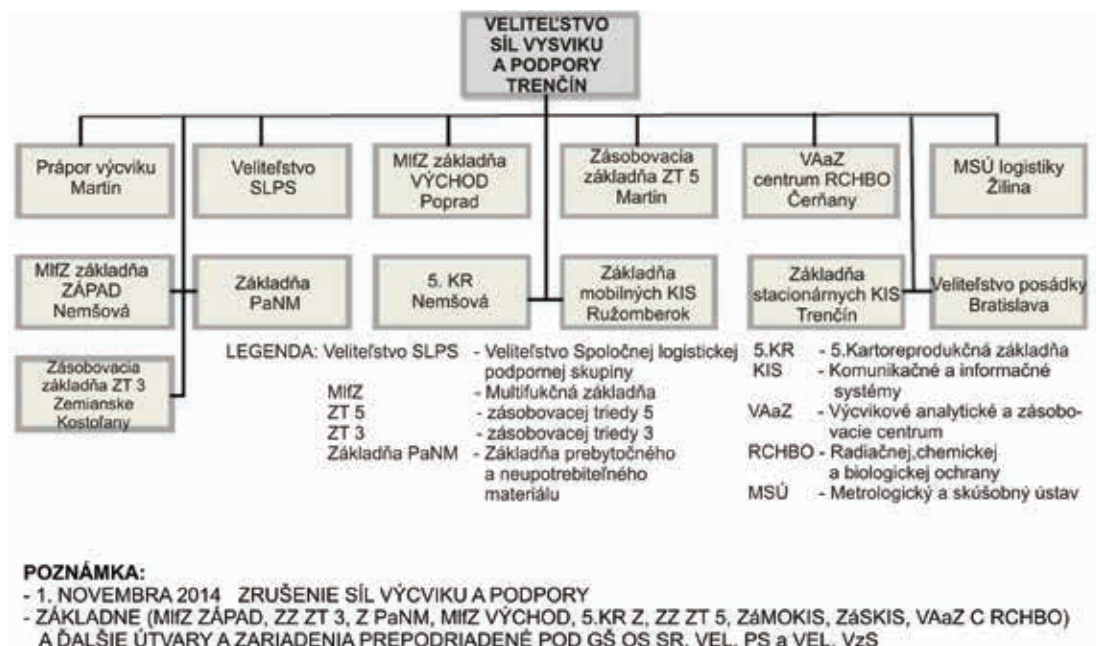
Sily výcviku a podpory

Sily výcviku a podpory boli zriadené zákonom č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách SR 1. júla 2002 a boli jednou z ich základných zložiek. Zabezpečovali základný a odborný výcvik profesionálnych poddôstojníkov a mužstva, prípravu pozorovateľov a jednotiek vysielaných do vojenských misií, ako aj logistickú podporu v rámci ozbrojených síl. Starali sa o prevádzku komunikačných, informačných a bezpečnostných systémov, realizovali opatrenia na zaistenie ich bezpečnosti. Pri mimoriadnych udalostiach mali za úlohu zmobilizovať vytvárané prvky v rámci OS SR a realizovať opatrenia na zaistenie ich bezpečnosti a tiež zabezpečovať činnosť Ministerstva obrany SR, generálneho štábu a posádky Bratislava.

Veliteľstvo bolo dislokované (od jeho zriadenia 1. júla 2002 do zrušenia v roku 2014) v Trenčíne. V rozsahu svojej pôsobnosti velilo SVaP v čase mieru a vojny, počas krízového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Riadilo Veliteľstvo výcviku, Veliteľstvo logistiky, Spojovacie veliteľstvo a Veliteľstvo posádky v Bratislave. Od svojho vzniku do roku 2008 prešli tieto sily rôznymi organizačnými zmenami a k 1. júlu 2009 kompletne reorganizovalo štruktúry velenia, keď zo šiestich štábov reálne boli vytvorené tri odbory: Odbor pre operácie, Odbor podpory operácií a Odbor rozvoja spôsobilostí. Výrazné reorganizačné zmeny boli vykonané v štruktúre samotných síl výcviku a podpory, kde bolo zrušené Veliteľstvo logistiky a Spojovacie veliteľstvo v Trenčíne. Reorganizované bolo Veliteľstvo výcviku na Prápor výcviku a zároveň aj Stredisko výcviku odborností letectva, protivzdušnej obrany, komunikačných a informačných systémov a elektronického prieskumu Odbornej výcvikovej školy na Mokradi.

POZNÁMKY

Dňom 1. júla 2009 nastala aj zmena podriadenosti Centra výnimočnosti zo štruktúry SVaP OS SR pod Generálny štáb OS SR. Po zrušení Veliteľstva logistiky v Trenčíne prešlo deväť logistických základní a útvarov do priamej podriadenosti Veliteľstva SVaP, ktoré odborne riadilo OdPO. V rámci ďalšej reformy OS SR, po zrušení SVaP v novembri 2014, boli jednotlivé podriadené útvary a zariadenia prepodriadené priamo pod generálny štáb, pozemné a vzdušné sily.

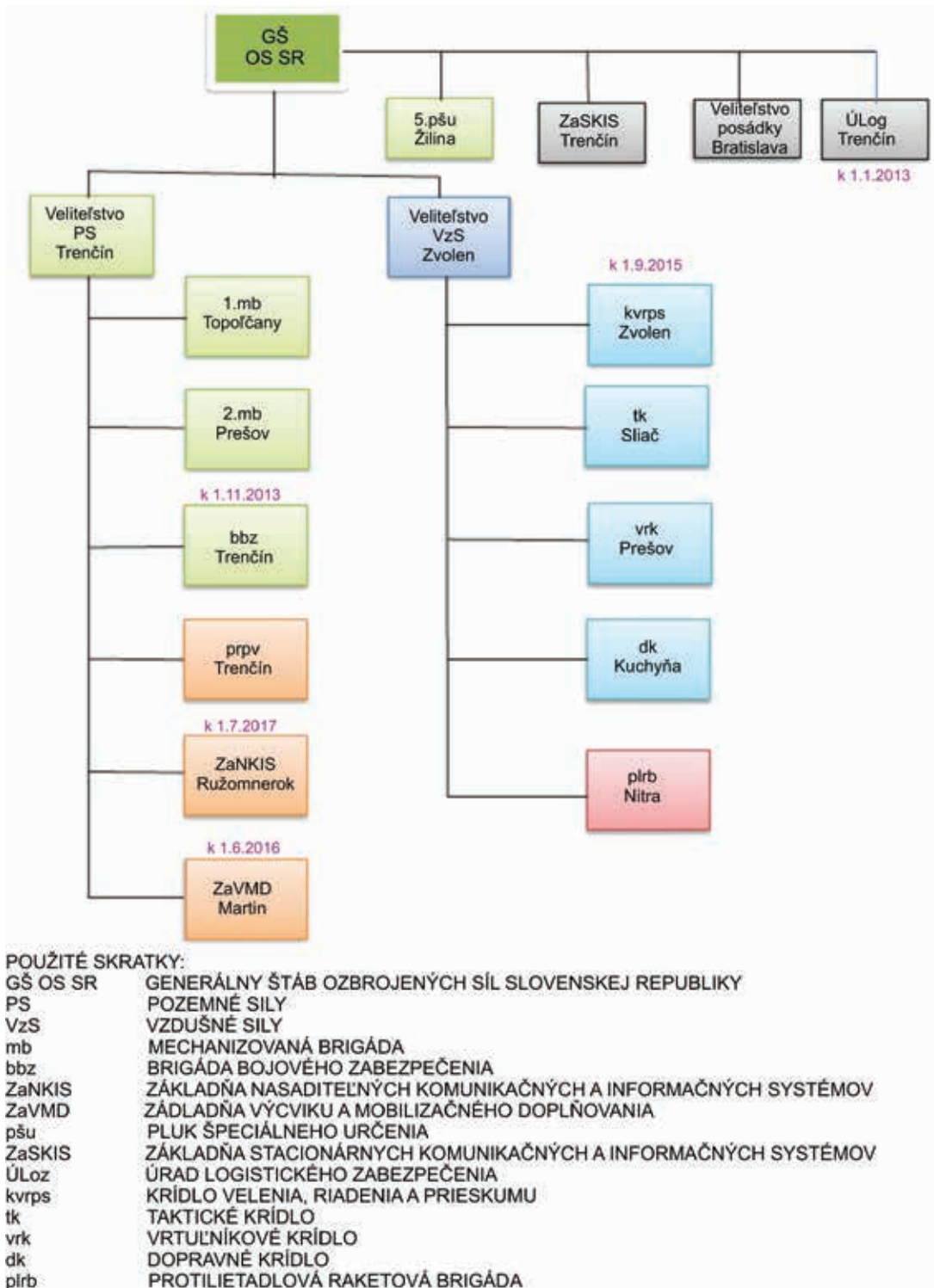

Obrázok 9 : Organizačná štruktúra Síl výcviku a podpory OS SR od 1. júla 2009 do 1. novembra 2014

Vojenské zdravotníctvo

Vojenské zdravotníctvo bolo zložkou OS SR. Zrušením Úradu vojenského zdravotníctva MO SR bolo na zefektívnenie pôsobenia vojenského zdravotníckeho personálu v štruktúre Ozbrojených síl SR zriadené 1. júla 2006 Veliteľstvo vojenského zdravotníctva. Od jeho vzniku do decembra 2007 bol jeho riaditeľom plukovník MUDr. Richard Kozár a od decembra 2007 do 1. marca 2008 bol riaditeľom veliteľstva plk. MUDr. Vladimír Lengvarský.

Dňa 31. mája 2009 bolo zrušené Veliteľstvo vojenského zdravotníctva a bol zriadený Úrad hlavného lekára OS SR s riaditeľom, hlavným lekárom OS SR plk. MUDr. Vladimírom Lengvarským, MPH. Úrad je dislokovaný v priestoroch ÚVN v Ružomberku a v Liptovskom Mikuláši. Zabezpečuje velenie, riadenie a je najvyšším koncepčným orgánom vojenského zdravotníctva v rezorte obrany v čase mieru, vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Úrad okrem uvedeným kompetencií odborne riadi, organizuje a koordinuje systémy vojenského zdravotníctva v útvaroch a zariadeniach OS SR s rozsiahlymi väzbami na najvyššej celoštátnej a medzinárodnej úrovni.

Obrázok 10: Organizačná štruktúra Ozbrojených síl SR k 1. júlu 2017

3 ZAHRANIČNÉ POZOROVATEĽSKÉ MISIE A VOJENSKÉ OPERÁCIE

Aktívna účasť OS SR vo vojenských operáciách a mierových misiách medzinárodného krízového manažmentu patrí od vzniku samostatnej SR ako aj samotných ozbrojených síl medzi priority zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

POZNÁMKY

3. 1 Balkánska kríza

V júni 1991 sa od Juhoslávie rozhodli odtrhnúť dve krajiny, a to Slovinsko a Chorvátsko. Krátko na to vypukla vojna. Obe krajiny požiadali západné mocnosti o uznanie ich nezávislosti. USA, ktoré riešili problémy v Perzskom zálive konštatovali, že do uvedeného problému nebudú zasahovať. Označili ho za európsky problém. OSN ale rozhodli, že do uvedenej oblasti vyšle mierové vojská. Súčasne ale v Juhoslávii rástla snaha ďalších republík o získanie svojej nezávislosti, ale uznanie ich štátnej samostatnosti mohlo mať za následok problémy menšinových etnických skupín v danom štáte. Vytvárali sa tak aj možnosti pre zneužívanie moci.

Na riešení balkánskej krízy sa aktívne zúčastnili príslušníci OS SR vyslaním žpr do medzinárodnej operácie UNPROFOR v máji 1993., ktorý vystriedal kanadský prápor a mandát na pôsobenie na Balkáne, a to v Chorvátsku a vo Východnom Slavónsku.

Žpr od 1. júla 1993 začal pôsobiť v rámci mnohonárodných síl UNPROFOR (United Nations Protection Force – Ochranné sily OSN) s úlohou ochrany obyvateľstva pre srbskými útokmi v Chorvátsku a následne aj ochrany konvojov humanitárnej pomoci v Bosne a Hercegovine. Prápor mal 425 vojakov. V dôsledku množstva plánovaných úloh bolo v novembri 1993 rozhodnuté NR SR o jeho rozšírení o 183 vojakov a približne o 100 kusov ženijnej techniky.

Operácia OSN UNPROFOR bola prvá mierová misia na európskom kontinente a bola hodnotená ako jedna z najväčších operácií v histórii OSN. V poslednej fáze tejto misie žpr plnil aj úlohy v prospech ochranných síl IFOR a po ich splnení bol nasadený vo východnom Slavónsku do operácií UNTAES (United Nations Transitional Authority in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium). Išlo o prechodnú správu OSN pre východné Slavónsko, Bahranju a Západné Sirmium – časti Chorvátska, v rámci ktorej mierové sily OSN zabezpečovali demilitarizáciu územia, prispievali k vytváraniu podmienok na plynulý prechod regiónu východného Slavónska pod chorvátsku správu, monitorovanie dodržiavania záväzkov zúčastnených strán a vytváranie atmosféry dôvery medzi obyvateľstvom bez ohľadu na ich etnický pôvod, ako aj monitorovali bezpečný návrat utečencov do svojich domovov. Po splnení úloh v mierovej misii OSN UNTAES príslušníci žpr sa v januári a februári 1998 vrátili na Slovensko.

Ženijná jednotka v počte 40 príslušníkov OS SR pôsobila v humanitárnej podpornej operácii „Humanitárna operácia NATO v Albánsku“ (AFOR) pod vedením NATO. Medzi jej hlavné úlohy patrila výstavba a údržba táborov a opravy hlavných zásobovacích ciest. Vo februári 2002 pod velením NATO bola vyslaná do Kosova spoločná jednotka, 1. čs. prápor KFOR v počte asi 400 českých a 100 slovenských profesionálov. Čs. prápor pôsobil v rámci mnohonárodnej brigády Stred pod operačným velením Fínska a zaisťoval priestory a objekty miestneho obyvateľstva, lokálnu infraštruktúru, zabezpečoval postupný a bezpečný návrat kosovských Srbov do svojich domovov. Taktiež poskytoval aj rôznu pomoc humanitárnym organizáciám v ich aktivitách na území Kosova a vytváral podmienky na obnovu mierového spoluzitia kosovských Srbov a Albáncov v operačnom priestore práporu.

V mierovej operácii OSN pre oblasť Bosny a Hercegoviny (SFOR - Stabilization Force, Bosna a Hercegovina, 1999 – 2003) boli zaradení ôsmi dôstojníci Ozbrojených síl SR v štábnych štruktúrach, ktorí plnili úlohy na hlavnom veliteľstve SFOR v Sarajeve a mnohonárodnej brigáde Sever so sídlom v Tuzle. Ich hlavnou úlohou bolo zaručiť stabilné bezpečnostné prostredie a zabezpečenie implementácie politických a vojenských aspektov Daytonskej mierovej dohody. Táto misia bola ukončená k 1. decembru 2004.

V Bosne a Hercegovine v rámci operácie NATO v misii SFOR od augusta 2002 do decembra 2003 plnila úlohy aj vrtuľníková jednotka Mi-17 SFOR Ozbrojených síl SR. Pôsobila v zostave Vrtuľníkovej jednotky holandského kráľovského letectva, v rámci ktorej vykonávala prepravy V.I.P., väčších jednotiek, materiálu, výzbroje a munície.

V prospech misie KFOR boli v decembri 2007 do Kosova vyslané dva dopravné vrtuľníky Mi-17M spolu s 35 príslušníkmi Ozbrojených síl SR, členmi lietajúceho a zabezpečujúceho personálu. Táto jednotka pôsobila na celom území operácie KFOR, zabezpečovala prepravu osôb a materiálu, vykonávanie prieskumných a monitorovacích letov, ale aj inú činnosť (hasenie vzniknutých požiarov). Misia bola ukončená v júni 2008.

Na plnenie úloh v zahraničnej misii do operácii KFOR v Kosove a ALTHEA v Bosne a Hercegovine v januári 2009 bolo vyslaných 137 príslušníkov Ozbrojených síl SR, z toho bolo päť žien. Následne v polovici februára 2009 odletela vrtuľníková jednotka do operácie ALTHEA na územie Bosny Hercegoviny. Pre vrtuľníkovú jednotku to bolo v poradí už tretie vyslanie.

V rokoch 1993 – 1998 pôsobilo na Balkáne v mierových operáciách OSN viac ako 2 600 príslušníkov Armády SR, z toho 499 vojakov z povolania a viac ako 2 100 vojakov povolaných na vlastnú žiadosť zo zálohy.

V štábnych štruktúrach misie SFOR pôsobilo osem dôstojníkov OS SR, ktorí zastávali viaceré dôležité pozície. Po ukončení operácie v decembri 2004 zostali štábni slovenskí dôstojníci slúžiť na veliteľstve NATO v Sarajeve (NATO HQ). Ich činnosť sa zameriavala na plnenie úloh v oblastiach logistiky, vzdušných operácií, civilno-vojenskej spolupráce a v oblasti evidencie, kontroly vývozu a dovozu zbraní a munície. Začiatkom roka 2007 sa znížil počet nasadených dôstojníkov na jedného.

Uvedené misie príslušníkov OS SR pozitívne prispeli a prispievajú k riešeniu krízovej situácie a celkovej stabilizácii pomerov na Balkáne.

3. 2 V boji proti terorizmu

Obranná a bezpečnostná politika SR sa koncom 90. rokov realizovala v neustále meniacom sa prostredí. Nové bezpečnostné riziká, akými boli a sú medzinárodný terorizmus, sabotáže, proliferácia zbraní hromadného ničenia a sofistikovaných zbraňových systémov, nelegálna migrácia, šírenie drog, medzinárodne organizovaný zločin, ale aj zraniteľnosť informačných systémov, ohrozujú bezpečnosť štátov a koalícií. SR sa po teroristických útokoch na USA 11. septembra 2001 jednoznačne prihlásila k záverom vyhlásenia predstaviteľov EÚ zo 14. septembra 2001 o podpore

POZNÁMKY

silnej, trvalej a globálnej akcie proti terorizmu, ako aj k Akčnému plánu boja proti terorizmu EÚ.

V súvislosti so zmenou bezpečnostnej politiky NATO a v súlade s bezpečnostnou politikou SR sa na realizácii cieľov kampane „Trvalá sloboda“ v Afganistane a „Iracká sloboda“ v Iraku zúčastnili v rámci protiteroristických operácií aj príslušníci OS SR.

Od augusta 2002 pôsobila v Afganistane jednotka slovenských ženistov a špecialistov v rámci operácie Trvalá sloboda. Hlavnou úlohou tejto misie bolo obnovenie mierového života v Afganistane a eliminovanie pôsobenia teroristov z tejto časti sveta. Špeciálna ženijná jednotka vykonáva obnovu a údržbu letiskových plôch a leteckej infraštruktúry na letisku Bagram.

SR na požiadanie USA sa zúčastnila v mnohonárodnej koalícii, ktorá sa pripravovala zasiahnuť proti režimu irackého diktátora Saddáma Husajna. SR do operácie Iracká sloboda vyslala rchbo s humanitárnym poslaním, ktorá bola začlenená do spoločného 1. čs. protichemického práporu. V oblasti Kuwait City začali Slováci a Česi hliadkovať v stanovenom priestore. Po splnení úloh rchbo ukončila svoje pôsobenie oficiálne 25. mája 2003 v rámci účelového zoskupenia v Kuvajte.

Od augusta 2003 v rámci operácie Iracká sloboda bola vyslaná do Iraku na posilnenie mieru ženijná rota rozšírená o čatu prieskumu, obrany a ochrany, ktorá bola začlenená do zostavy stabilizačných síl poľskej mnohonárodnej divízie (divízia pozostávala z príslušníkov armád 21 štátov) v sektore Stred – Juh medzi Bagdadom a Basrou. Po splnení úloh a po konzultáciách so spojencami sa vrátila na Slovensko a v decembri 2007 návratom posledných dvoch dôstojníkov na Slovensko bola účasť SR v operácii Iracká sloboda ukončená.

V operácii ISAF v Afganistane od 1. apríla 2004 začala pôsobiť na letisku KAIA (King Abdulaziz International Airport – Medzinárodné letisko Kráľa Abdula Aziza v Kábule) slovenská ženijná odmínovacia jednotka v sile 17 vojakov, ktorá vykonávala odmínovacie práce na odkrytých priestranstvách letiska. V januári 2006 bol zvýšený počet nasadených vojakov, keď sa k nej pripojili stavební ženisti, ktorí pôsobili v operácii koalíčných síl Trvalá sloboda. Bola vytvorená 57-členná ženijná jednotka, ktorá mala mandát na pôsobenie v operačnom priestore ISAF. Po premiestnení sa do priestoru na základňu KAF (Kandahar Airfield - Letecká základňa Kandahár) od 20. mája 2007 začala vykonávať ženijné práce v priestoroch základne (budovanie a rekonštrukcia prístávacích dráh, cestných stavieb a letiskových plôch a odmínovanie).

Od februára 2008 začali na veliteľstve misie v Kábule pôsobiť traja dôstojníci Ozbrojených síl SR a v apríli 2008 sa ich počet zvýšil na štyroch, z ktorých traja plnili úlohy na regionálnom veliteľstve – Juh (RC-S – Regional Command – South) a jeden na veliteľstve ISAF (HQ) v Kábule. V priebehu rokov 2009 – 2010 sa počet slovenských štábných dôstojníkov na veliteľstvách ISAF v Afganistane zvýšil o 12 a o dvoch vojenských policajtov.

Príslušníci OS SR v operácii ISAF plnili úlohy v rôznych oblastiach, na rôznych úsekoch a v rôznych pozíciách. Od mája 2007 plnia úlohy v provinčných rekonštrukčných tímoch (maďarskom, holandskom a austrálskom) a v operačných výcvikových

a a styčných tímoch. Od septembra 2008 nepretržite pôsobí slovenská strážna rota o sile 53 vojakov zabezpečujúca ochranu základne Holland patrolovaním a vykonávaním fyzickej kontroly osôb a techniky. Postupne sa počet slovenských vojakov niekoľkokrát zvyšoval a v septembri 2010 dosiahol počet 165. Vojaci postupne plnili úlohy spojené aj s patrolovaním na vozidlách v okolí základne tzv. v zóne so zvýšenou balistickou ochranou. Zároveň od decembra 2010 v operácii pôsobí štvorčlenný slovenský EOD tím, ktorý slúži pod americkým velením, a od augusta 2011 plnila úlohy štvorčlenná prípravná skupina, ktorá pripravovala podmienky na nasadenie jednotky špeciálneho zabezpečenia v sile 20 vojakov plniacej úlohy od septembra 2011 na úseku prípravy afganských policajtov, ako aj úlohy v účasti na bojových operáciách.

Na základe rozhodnutia Severoatlantickej rady NATO z novembra 2014 sa od januára 2015 OS SR podieľajú na operácii Resolute Support. Táto operácia je svojím charakterom odlišná od predchádzajúcej operácie ISAF a ide o nebojovú operáciu. Jej hlavným cieľom je podpora budovania a rozvoja schopností Afganských národných bezpečnostných síl. Konečným cieľom operácie Resolute Support (RS) je dosiahnutie takého stavu, kedy je afganská vláda schopná prevziať zodpovednosť za vlastnú bezpečnosť rešpektujúc ľudské práva a zákon, bez potreby podpory NATO. Od júna 2017 je v tejto operácii nasadených 38 príslušníkov OS SR.

Boj proti terorizmu zostáva aj naďalej jedným z hlavných cieľov bezpečnostnej politiky SR, a to nielen v rovine morálnej a formálnej podpory, ale najmä aktívnej účasti Ozbrojených síl SR v rámci spoločných operácií NATO. Preto SR podkladá vojenskú operáciu ISAF v Afganistane aj naďalej za prioritnú misiu v rámci plnenia úloh medzinárodného krízového manažmentu OS SR.

Od vzniku samostatnej SR pôsobili slovenskí vojaci pod zástavou OSN, OBSE, EÚ a NATO takmer v 30 operáciách. Za uvedený čas Slovensko vyslalo do viac ako 20 krajín viac ako 12 tisíc vojakov. Aj v súčasnosti SR pokračuje v aktívnej účasti na operáciách a misiách, v ktorých ku koncu roka 2016 v rôznych častiach sveta slúžilo takmer 550 príslušníkov Ozbrojených síl SR.

3. 3 Rozširovanie pásma stability a mieru vo svete

Za 25 rokov príslušníci OS SR v medzinárodných misiách významne prispievali k stabilizácii viacerých regionálnych konfliktov a kríz v rôznych kútoch sveta. Stali sa poslami mieru a stability pre miestne obyvateľstvo, ale aj významnými reprezentantmi svojej vlasti slúžiacimi v záujme jej bezpečnosti a ďalšieho rozvoja. Príslušníci OS SR pôsobili v misiách OSN UNAVEM II v Angole (United Nations Angola Verification Mission II – Kontrolná misia OSN v Angole 2), UNAVEM III a MONUA v Angole (United Nations Mission of Observers in Angola – Misia pozorovateľov OSN v Angole), ako aj UNOSOM I v Somálsku (United Nations Operation in Somalia I – Operácia OSN v Somálsku 1), UNOMIL v Libérii (United Nations Observer Mission in Liberia – Pozorovateľská misia OSN v Libérii), UNOMUR v Ugande a Rwande (United Nations

POZNÁMKY

Observer Mission Uganda-Rwanda – Pozorovateľská misia OSN „Uganda-Rwanda“) a UNAMIR v Rwande (United Nations Assistance Mission for Rwanda – Asistenčná misia OSN pre Rwandu). Od decembra 2000 do júla 2004 sa zúčastnili v mierovej misii OSN UNMEE v Etiópii a Eritrei, kde plnili úlohy odminovania, opráv a stavby ciest i brodov, spevňovali plochy a iné stavebnoženijné práce.

Kontingent príslušníkov OS SR pôsobil v rokoch 2001 – 2003 najďalej zo všetkých – viac ako 15 000 km od domova, v mierových silách OSN vo Východnom Timore. V týchto mimoriadne náročných podmienkach úspešne pracovala slovenská vojenská poľná nemocnica druhej úrovne, v miestnej terminológii nazývaná Forward Surgeon Team – predsunutý chirurgický tím. Začínala v rámci misie UNTAET (United Nations Transitional Authority in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium – Prechodná správa OSN v častiach Chorvátska) a jej hlavnou úlohou bolo poskytovať zdravotnú starostlivosť príslušníkom mierových síl UNMISSET (United Nations Mission of Support In East Timor – Misia OSN pre podporu vo Východnom Timore) v sektore Západ pri hraniciach so Západným Timorom.

Slovenskí vojaci od augusta 1988 do decembra 2005 pôsobili v misii UNAMSIL v Sierra Leone (United Nations Mission in Sierra Leone – misia OSN v Sierra Leone), kde monitorovali vojenskú a bezpečnostnú situáciu v krajine, dodržiavanie ľudských práv a proces demilitarizácie a demobilizácie. Vojensko-politická situácia v krajine sa postupne zlepšila a preto od 1. septembra 2004 v operácii slúžil iba jeden príslušník Ozbrojených síl SR. Operácia sa skončila v decembri 2005, keď bola úloha odzbrojenia splnená.

Od júna 2001 plnia naši profesionálni vojaci úlohy v misii UNFICYP na Cypre s poslaním zabrániť obnoveniu bojov medzi cyperskými Grékmi a Turkami, ako aj obnoviť a udržať právo a poriadok na ostrove. Hlavnou úlohou je formou pozorovania, hliadkovania a vyjednávania zabrániť opätovnému vypuknutiu bojov medzi gréckou a tureckou stranou. V zostave slovenského kontingentu je zaradená aj ženijná čata, ktorá zabezpečuje ženijné práce v celom priestore nárazníkovej zóny v prospech celej misie, ako aj vojenský policajti. Na veliteľstve misie v Nikózii pôsobí 63 príslušníkov OS SR (vrátane ženijnej čaty, MFR a UN FMPU). V Sektore 4 vo Fama-guste pôsobí 106 príslušníkov OS SR, spolu 169 profesionálnych vojakov OS SR.

Ďalšou časťou slovenského kontingentu je misia MOLO (Military Observer and Liaison Officer – vojenský pozorovateľ a styčný dôstojník), ktorej úlohou je zabezpečiť vyššiu formu komunikácie s veliteľmi zložiek miestnych síl. Koncom septembra 2011 sa počet nasadených vojakov znížil na 159. Taktiež od mája 1998 do 12. júna 2008 v misii UNDOF na Golanských výšinách (United Nations Disengagement Observer Force – Sily OSN pre dohľad nad oddelením znepriatelených strán) pôsobili vojaci Ozbrojených síl SR v rámci rakúskeho práporu AUSBATT. Zabezpečovali pozorovanie, hliadkovanie a kontrolu režimu v zóne separácie, ktorá na Golanských výšinách vznikla po skončení bojov medzi Izraelom a Sýriou. Stiahnutie kontingentu sa realizovalo postupne v dvoch etapách 5. a 12. júna 2008. Slovenských vojakov v operácii nahradil chorvátsky kontingent. V operácii spolu slúžilo 1 100 slovenských vojakov, z toho 11 žien.

Slováci nechýbali ani v misiách OSN na Blízkom a Strednom východe – UNTSO v Sýrii a Libanone a UNGCI v Iraku. Od augusta 1998 slúžia v misii UNTSO (United Nations Truce Supervision Organization) dvaja slovenskí pozorovatelia, ktorá je prvou mierovou operáciou organizovanou OSN po jej vzniku. Misia UNTSO bola založená v roku 1948 a trvá dodnes.

Príslušníci Ozbroyených síl SR sa aktívne zúčastňovali a zúčastňujú i na činnosti monitorovacích misií Európskeho spoločenstva a neskôr aj Európskej únie. Vyslali svojich dôstojníkov do misie ECMM (European Community Monitoring Mission) i do EUMM (European Union Monitoring Mission) na území bývalej Juhoslávie. Slovenskí vojaci zastávali a zastávajú v pozorovateľských a kontrolných misiách viacero významných postov.

Od vzniku SR prešla angažovanosť OS v operáciách a misiách postupným kvalitatívnym vývojom. Spočiatku sme participovali len na misiách OSN, neskôr sa však účasť rozšírila na finančne, personálne a kvalitatívne náročnejšie operácie a misie NATO a Európskej únie.

Taktiež sa výraznejšie zosúladiť prispievaniu OS do misií a operácií so zahranično-politickými prioritami Slovenska a našimi spojeneckými záväzkami. SR sa tiež v rámci medzinárodného krízového manažmentu čoraz viac posúva k vysielaniu žiadaných spôsobilostí a preberaniu náročnejších úloh. Príkladom je prevzatie pozície vedúcej krajiny v Regionálnom koordinačnom centre – Juh v operácii ALTHEA v Bosne a Hercegovine, či prevzatie velenia v operačnom a výcvikovom styčnom tíme (OMLT) zameranom na logistickú podporu v operácii ISAF v Afganistane, ako aj vyslanie jednotky špeciálnych síl do tejto operácie.

V súčasnosti sa príslušníci OS SR zúčastňujú na dvoch operáciách pod velením NATO (operácia RS v Afganistane a v rámci veliteľstva NATO v Bosne a Hercegovine), na dvoch operáciách a misiách pod velením EÚ (operácia EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine a misia EUMM v Gruzínsku), ako aj na dvoch misiách OSN (UNFICYP na Cypre a v pozorovateľskej misii UNTSO v Izraeli a Sýrii).

Výsledky, ktoré príslušníci OS SR za štvrtstoročie dosiahli na rôznych medzinárodných cvičeniach a aktivitách doma i v zahraničí, operáciách na podporu mieru, v boji proti medzinárodnému terorizmu jednoznačne potvrdzujú ich vysoký stupeň odbornej spôsobilosti, pripravenosti a celkovej profesionálnej úrovni.

4 ZÁVER

SR na zabezpečenie vlastnej obrany štátu si pred 25 rokmi vytvorila a SR a následne OS SR ako atribút zvrchovanosti a nezávislosti.

Za obdobie 25 rokov prešli OS SR zložitým transformačným a reformným procesom, ktorý vytvoril reálne podmienky na zvyšovanie bezpečnosti a obranyschopnosti SR. V súčasnosti sa dôsledne realizujú záväzky a opatrenia v kolektívnom obrannom systéme Severoatlantickej aliancie a plnia sa úlohy pri zabezpečovaní mieru a stability v Európe a vo svete.

POZNÁMKY

V rámci výstavby a realizácie prijatých strategických koncepcií bola umožnená postupná transformácia na OS SR. OS SR počas svojej existencie prešli dlhodobým a náročným, ale nevyhnutným reformným procesom, súčasťou ktorého bola aj integrácia SR do NATO a následné postupné začleňovanie do štruktúr Severoatlantickej aliancie.

Od vzniku SR v roku 1993 prešla angažovanosť ozbrojených síl v operáciách a misiách postupným kvalitatívnym vývojom. Spočiatku Slovensko participovalo len na misiách OSN, neskôr sa však jeho účasť rozšírila na finančné, personálne a kvalitatívne náročnejšie operácie a misie NATO a EÚ. Taktiež sa výraznejšie zosúladiť prispievanie ozbrojených síl do misií a operácií so zahranično-politickými prioritami Slovenska a našimi spojeneckými záväzkami. SR sa tiež v rámci medzinárodného krízového manažmentu čoraz viac posúva k vysielaniu žiadaných spôsobilostí a preberaniu náročnejších úloh.

ZOZNAM SKRATIEK

A SR	Armáda Slovenskej republiky
AM	Automobilový most
az	Armádny zbor
bbz	Brigáda bojového zabezpečenia
BPsV	Bojové prieskumné vozidlo
BVP	Bojové vozidlo pechoty
bvrps	Brigáda velenia, riadenia a prieskumu
CRVzO	Centrum riadenia vzdušných operácií
ČSA	Československá armáda
db	Delostrelecká brigáda
dk	Dopravné krídlo
dlk	Dopravné letecké krídlo
dPVO	Divízia protivzdušnej obrany
EÚ	Európska únia
EPS	Ekumenická a pastoračná služba
FMO	Federálne ministerstvo obrany
GŠ A SR	Generálny štáb Armády Slovenskej republiky
GŠ OS SR	Generálny štáb Ozbrojených síl Slovenskej republiky
KaNGŠ	Kancelária náčelníka generálneho štábu
KaGŠ	Kancelária generálneho štábu
KN	Kolesový nakladač
kvrrps	Krídlo velenia, riadenia a prieskumu
lb	Ľahká brigáda
OS SR	Ozbrojené sily Slovenskej republiky
OSN	Organizácia spojených národov
LaPVO	Letectvo a protivzdušná obrana
LETVIS	Letecký vizuálny systém
LZ	Letecká základňa
MZ	Mobilizačná základňa
mb	Mechanizovaná brigáda
md	Mechanizovaná divízia
mopr	Motorizovaný prápor

MO SR	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
N GŠ	Náčelník Generálneho štábu OS SR
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
oppr	Oprávnenský prápor
OS	Ozbrojené sily
PV	Pozemné vojsko Armády Slovenskej republiky
plrb	Protiletadlová raketová brigáda
plrp	Protiletadlový raketový pluk
prRLPs	Prápor rádiolokačného prieskumu
prv	Prápor výcviku
prRCHBO	Prápor radiačnej, chemickej a biologickej ochrany
prOR	Prápor okamžitej reakcie
prlogp	Prápor logistickej podpory
prpv	Prápor podpory velenia
prISTAR	Prápor ISTAR
pšu	Pluk špeciálneho určenia
PS	Pozemné sily Ozbrojených síl Slovenskej republiky
rmo	Raketometný oddiel
sdl	Samostatná dopravná letka
ShKH	Samohybná kanónová húfnica
SR	Slovenská republika
spojpr	Spojovací prápor
spojb	Spojovacia brigáda
SVaP	Sily výcviku a podpory Ozbrojených síl Slovenskej republiky
Shdo	Samohybný delostrelecký oddiel
zmShdo	Zmiešaný samohybný delostrelecký oddiel
StrCIMIC a PSYOPS	Stredisko pre civilno-vojenskú spoluprácu a psychologických operácií
tpr	Tankový prápor
zmk	Zmiešané letecké krídlo
ztk	Zmiešané taktické krídlo
UDS	Univerzálny dokončovací stroj
ÚLogz	Úrad logistického zabezpečenia
VA SR	Veliteľstvo Armády Slovenskej republiky
vrk	Vrtuľníkové krídlo
VVZ	Veliteľstvo vojenského zdravotníctva OS SR
VVV	Vojenské veliteľstvo Východ
VVZ	Veliteľstvo vojenského zdravotníctva
VzS	Vzdušné sily republiky Ozbrojených síl Slovenskej republiky
Zžtm	Základňa ženijného a technického materiálu
ZaMKIS	Základňa mobilných komunikačných a informačných systémov
zmluvaKOS	Zmluva o konvenčných ozbrojených silách
Zmshdo	Zmiešaný samohybný delostrelecký oddiel
zmk	Zmiešané krídlo
ZaMOKIS	Základňa mobilizačných komunikačných a informačných systémov
ZaSKIS	Základňa stacionárnych komunikačných a informačných systémov
ZaVMD	Základňa výcviku a mobilizačného doplnovania
ztp	Zmiešaný tankový prápor
žpr	Ženijný prápor

POZNÁMKY

Zoznam skratiek názvov zahraničných misií a vojenských operácií

AFOR	Humanitárna operácia NATO v Albánsku
ALTHEA	Operácia pre Bosnu a Hercegovinu
ECMM	Monitorovacia misia Európskeho spoločenstva v bývalej Juhoslávii
EUMM	Monitorovacia misia Európskej únie v bývalej Juhoslávii
ISAF	Medzinárodné bezpečnostné asistenčné sily
KFOR	Operácia pre Kosovo
MOLO	Vojenský pozorovateľ a styčný dôstojník
SFOR	Stabilizačné sily pre Bosnu a Hercegovinu
UNPROFOR	Ochranné sily OSN
UNTAES	Prechodná správa OSN pre východné Slavónsko, Bahranju a Západné Sirmium
UNAVEM II	Kontrolná misia OSN v Angole 2
UNAVEM III a MONUA	Misia pozorovateľov OSN v Angole
UNDOF	Mierová operácia OSN na Golanských výšinách
UNOSOM I	Operácia OSN v Somálsku 1
UNOMIL	Pozorovateľská misia OSN v Libérii
UNOMUR	Pozorovateľská misia OSN Uganda-Rwanda
UNAMIR	Asistenčná misia OSN pre Rwandu
UNMEE	Mierová misia pre Etiópiu a Eritreu
UNTAET	Prechodná správa OSN v častiach Chorvátska
UNMISSET	Misia OSN pre podporu vo Východnom Timore
UNAMSIL	Misia OSN v Sierra Leone
UNFICYP	Misia OSN na Cypre
UNTSO	Misia OSN v Sýrii a Libanone
UNGCI	Misia OSN v Iraku

Zoznam bibliografických odkazov

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky. Schválená Národnou radou SR 27. marca 2011.

ČURDA, J. - ZATLKAJ, P.: *Cesta Slovenska do NATO : Niektoré aspekty integračného úsilia Slovenska v rokoch 1993 – 2002*. 1. vyd. Bratislava : Veda, 2003. 156 s. ISBN 80-224-0773-9.

BYSTRICKÝ, J. - ČAPLOVIČ, M. - PURDEK, I. - ŠTAIGL, J.: *Ozbrojené sily Slovenskej republiky : História a súčasnosť 1918 – 2005*. Bratislava : Magnet-Press Slovakia, 2005. 206 s. ISBN 80-89169-07-4.

BYSTRICKÝ, J. - ČAPLOVIČ, M. - PURDEK, I. - ŠTAIGL, J.: *Ozbrojené sily Slovenskej republiky : História a súčasnosť : 90 rokov : 1918 – 2008*. Druhé doplnené vyd. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2008. 238 s. ISBN 978-80-89169-12-2.

Koncepcia výstavby Armády Slovenskej republiky s prognózou vývoja do r. 2000 – 2005, Bratislava : MO SR.

Komplexné hodnotenie obrany SR 2005, 2006, 2007. Bratislava : MO SR, 2006, 2007, 2008.

Obranná doktrína Slovenskej republiky. Schválená Národnou radou SR 30. júna 1994.

Obranná stratégia Slovenskej republiky. Schválená Národnou radou SR 25. mája 2001.

PURDEK, I. a kol.: *V službách vlasti, demokracie a mieru : 15 rokov Ozbrojených síl Slovenskej republiky 1993 – 2008*. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2008. 302 s. ISBN 978-80-89169-14-6.

MINÁR, M. - PURDEK, I. - VANGA, M. - VITKO, P.: *Vojenské misie – Slovenskí vojaci v službách mieru, stability vo svete a v boji proti terorizmu* : [Military operations – Slovak soldiers in the service of global peace, stability and in the fight against terrorism]. Bratislava : Magnet Press, Slovakia, 2010. 191 s. ISBN 978-80-89169-20-7.

SEGEŠ, V. a kol.: *Slovensko : Vojenská kronika*. Bratislava : Perfekt, a. s. – Vojenský historický ústav, 2007. 200 s. ISBN 978-80-8046-381-6.

SEGEŠ, V. et al.: *Slovakia : Military Chronicle*. Bratislava : Perfekt, a. s. – Institute of Military History, 2009. 200 s. ISBN 978-80-8046-443-1.

SEGEŠ, V. - DANGL, V. - ČAPLOVIČ, M. - BYSTRICKÝ, J. - ŠTAIGL, J. - ŠTEFANSKÝ, M. - PURDEK, I.: *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*. Praha : Ottovo nakladateľství, 2015. 592 s. ISBN 978-80-7451-469-2.

ŠEBESTA, Š.(ed.): *Partnerstvo pre 21. storočie : NATO v dokumentoch z rokov 1999 – 2001*. Bratislava : Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku : Ministerstvo obrany SR, 2002. 264 s. ISBN 80-88842-59-X.

ŠEBESTA, Š. (ed.): *Euroatlantické partnerstvo : NATO v dokumentoch z rokov 1990 – 1999*. Bratislava : JUGA, 2001, 383 s. ISBN 80-89030-02-5.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Charakterizujte podmienky vzniku Armády Slovenskej republiky.
2. Vysvetlite legislatívne a inštitucionálne podmienky vzniku A SR.
3. Krátko charakterizujte ciele a úlohy Koncepcie výstavby Armády SR v roku 2000 a hlavné strategické dokumenty prijaté v roku 2001.
4. Formulujte základné smery komplexnej reformy OS SR v roku 2010 a vysvetlite, prečo bolo nevyhnuté pristúpiť k reformám.
5. Vysvetlite akú cestu v integračnom procese do NATO prešli OS SR a aké úlohy plnia OS SR v MKM.